T.TOTH

ΕΡΓΑΣΗΡΙΟ
ΚΑΙ
ΠΙΣΤΙΣ

MGR TIHAMER TOTH

Καθηγητού του Πανεπιστημίου Βουδαπέστης

ΕΡΓΑΣΗΡΙΟ ΚΑΙ ΠΙΣΤΙΣ

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΙΑ ΕΞΗΓΗΣΙΣ

Γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῶν σχέσεων πίστεως καὶ ἐπιστήμης, ἔχουν γραφῆ ἄπειρα βιβλία. Ἴσως νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἄλλο πιὸ πολυσυζητημένο θέμα, κατὰ τοὺς δυό-τρεῖς τελευταίους αἰῶνες. Καὶ εἶναι γεγονός, ὅτι πρὶν λίγα μόλις χρόνια, εἴχαμε φθάσει στὸ σημεῖο, νὰ θεωρῆται ἀπὸ ὅλους τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους, σὰν ἕνα λυμένο πιὰ θέμα, ποὺ ἡ ἔρευνά του εἶχε ὁλότελα ἐξαντληθῆ.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅμως ποὺ ἄρχισε ἡ «ἀτομικὴ» λεγομένη περίοδος, οἱ κήρυκες τῆς ἀντιθέσεως καὶ τοῦ ἀσυμβιβάστου πίστεως καὶ ἐπιστήμης ἄρχισαν να ξανασηκώνουν μὲ θράσος τὸ κεφάλι καὶ νὰ ἀναμασοῦν τὰ παληά τους ἐπιχειρήματα.

Γι' αὐτό, ἔργα, ὅπως τὸ σύντομο αὐτὸ βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ Toth, *εἶναι καὶ πάλι ἐπίκαιρα καὶ εἶναι χρήσιμο νὰ ξαναδιαβαστοῦν.*

Τὸ μικρὸ τοῦτο βιβλίο ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σπουδαιότητα, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται στοὺς νέους, σ' αὐτοὺς δηλαδὴ ποὺ πιὸ εὔκολα ἐπηρεάζονται ἀπ' τὶς ἀνεύθυνες φλυαρίες τῶν διαφόρων δῆθεν «σοφῶν».

Μὲ σύστημα, μὲ μεθοδικότητα, μὲ ἁπλότητα ἀνυπέρβλητη, ξετυλίγει τὸ θέμα καὶ πετυχαίνει πράγμα-

τι νὰ διαλύση τὶς παρεξηγήσεις καὶ νὰ κάνη νὰ λάμψη ὁλοκάθαρη ἡ ἀλήθεια.

Μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα ὅπλο τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος, ὄχι εὐκαταφρόνητο, τοποθετοῦμε στὰ χέρια τῶν νέων καὶ τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ T. Toth, *ὑπὸ τὴ νέα του μορφή.*

ΤΟ «ΦΩΣ»

Καταστροφεῖς ἢ οἰκοδόμοι;

Ἡ Ἐπιστήμη εἶναι μαχαίρι δίκοπο. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἀπεδείχθη περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ στὸν αἰῶνα μας ὅπου εἴδαμε καὶ ζήσαμε καὶ ἐξακολουθοῦμε νὰ ζοῦμε καὶ τὶς δύο μορφὲς τῆς ἐπιστήμης. Τὴν ἐπιστήμη ποὺ καταστρέφει καὶ ἐξαφανίζει τὰ πάντα καὶ τὴν ἐπιστήμη ποὺ οἰκοδομεῖ πολιτισμόν.

Ἡ πρώτη, ἡ καταστρεπτικὴ μορφή, ὑπῆρξε δυστυχῶς καὶ ἡ ἐπικρατέστερη στὴν ἐποχή μας. Ἀρκεῖ νὰ φέρετε στὸ νοῦ τὰ ἀμέτρητα φονικὰ μέσα ποὺ χρησιμοποίησαν οἱ ἄνθρωποι στοὺς πολέμους καὶ ποὺ προῆλθαν ἀπὸ κάποια ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια. Καὶ εἶναι τοῦτο φυσικό. Τὸ γκρέμισμα, ἡ καταστροφὴ εἶναι πρᾶγμα εὔκολο. Πολὺ εὐκολώτερο ἀπὸ τὸ χτίσιμο. Σᾶς φέρνω στὸ νοῦ τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Μιὰ σειρὰ ὁλόκληρη ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐμόχθησε χρόνια ὁλόκληρα γιὰ νὰ δημιουργήση τὴν Ἀθηναϊκὴ δόξα. Καὶ ὅμως· ἦταν ἀρκετὸς ἕνας Ἀλκιβιάδης γιὰ νὰ φέρη μέσα σὲ λίγα χρόνια, περισσότερο κακὸ ἀπ'

τὸ καλὸ ποὺ ἔφεραν ὅλοι μαζῆ οἱ ἐπιφανεῖς Ἀθηναῖοι.

Γιατί ὅμως νὰ εἶναι εὐκολώτερο τὸ γκρέμισμα; Γιατὶ τὸ χτίσιμο ἀπαιτεῖ ἀρετές. Ἀρετὲς ἠθικὲς καὶ πνευματικές. Ἀπαιτεῖ τὴν ὕπαρξη ἰδανικῶν, τὴν κατάστρωση σχεδίων. Προϋποθέτει ἐπιμονή, αὐταπάρνηση, πειθαρχία. Γιὰ τὴν καταστροφὴ ὅμως καὶ τὸ χαλασμὸ εἶναι ἄξιος καὶ ἱκανὸς ὁ κάθε ἠλίθιος. Θέλω λοιπόν, παιδί μου, νὰ ξεκαθαρίσης μέσα στὸ μυαλό σου, ὅτι ἐπιστήμη δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην καὶ πρόοδο τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως νομίζουν οἱ ἐπιπόλαιοι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ χαρίζουν εὔκολα τὸ θαυμασμό τους.

Στὸ πρῶτο κι' ὅλας βιβλίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς διαβάζουμε ὅτι τὸ ἴδιο δένδρο μέσα στὸν Παράδεισο ἔδιδε τοὺς καρποὺς τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γνῶσι τῶν καλῶν καὶ ὡραίων καὶ ὠφελίμων πραγμάτων, ὑπάρχει καὶ γνῶσις ποὺ προξενεῖ κακό, ποὺ φέρνει τὸν ὄλεθρο.

Ὁ F. Faludi λέγει ὅτι ἂν ρίξωμε ἕνα βλέμμα στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου, θὰ δοῦμε ὅτι τὸ μεγαλύτερο κακὸ τὸ ἔχουν προκαλέσει τὰ σοφὰ ἐκεῖνα πνεύματα ποὺ εἶχαν θέσει τὶς ἱκανότητές τους στὴν ὑπηρεσία τοῦ κακοῦ.

Ὅταν ἡ γνῶσις, βρίσκεται στὰ χέρια ἀνθρώπων φρονίμων καὶ συνετῶν γίνεται εὐλογία γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅταν ὅμως τὴν διαχειρίζωνται

πνεύματα σατανικά καὶ διεστραμμένα, γίνεται κατάρα.

Ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἔχει δοκιμάσει καὶ τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη ὄψι. Ὅλοι δὲ οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι φοβοῦνται τὴν κακὴ ἐπιστήμη περισσότερο καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν πανοῦκλα, γιατὶ ἔχει τὸ θράσος νὰ ὀρθώνεται καὶ νὰ χτυπᾶ τὶς πνευματικὲς ἀξίες ποὺ ἀποτελοῦν τὰ θεμέλια τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ φῶς ποὺ μᾶς ὑπόσχεται ἡ κακὴ αὐτὴ ἐπιστήμη, δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἀπειλητικὸ σκιόφως ποὺ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ δοῦμε τὸν καθαρὸ ὁρίζοντα καὶ νὰ ξεχωρίσουμε τὰ ὅρια μεταξὺ καταστροφῆς καὶ δημιουργικῆς προόδου.

Ἐσύ, παιδί μου, πρέπει νὰ ξέρῃς, ὅτι ἡ εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητος ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη ἐκείνη μόνο, ποὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀτενίσωμε τὴν Πρώτη Ἀλήθεια. Ἐκείνη ποὺ ὁδηγεῖ τὰ βήματά μας στὸν μεγάλο Ἐπιστήμονα καὶ Ἀρχιτέκτονα τοῦ Σύμπαντος· στὸ Θεό.

Τὸ Θεῖον, δίδει τὸ νόημα, σὲ ὅλες τὶς ἐκφράσεις τῆς Τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀφαίρεσε ἀπὸ τὴν Τέχνη τὴ λάμψη τοῦ θείου καὶ θὰ τὴν δῇς νὰ μεταβάλλεται σὲ ὑπηρέτρια τῆς ἡδονῆς. Βγάλε ἀπὸ τὸ Δίκαιο τὴ θεϊκή του βάση, καὶ θὰ δῇς νὰ τινάζεται στὸν ἀέρα ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημά του. Θὰ ἐξαφανισθῇ ἡ διαφορὰ μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου, νομίμου καὶ ἀνόμου. Πέταξε ἀπ' τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τὸ Νόμο καὶ τὸ Θέλη-

μα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἰδῆς νὰ προβάλη ἐμπρός σου ἕνα ἔκτρωμα ποὺ θὰ ἔχῃ ἴσως ἕνα ἐπικάλυμμα κάποιας εὐπρεπείας καὶ «ἀψόγου» ἐμφανίσεως, στὸ βάθος ὅμως θὰ ὑπάρχῃ ἡ σαπίλα, ἡ κακοσμία ἡ πάσης φύσεως διαφθορά. Περιττὸ βέβαια νὰ σοῦ πῶ, ὅτι ἕνα τέτοιο οἰκοδόμημα θὰ εἶναι ἕτοιμο νὰ πέσῃ στὸ πρῶτο φύσημα τοῦ ἀνέμου.

Μπορεῖς σήμερα νά εἶσαι πιστός;

Αὐτὸ τὸ ἐπικίνδυνο ἐρώτημα, γυρίζει συνεχῶς στὸ μυαλὸ πολλῶν νέων τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ ἀντιμετωπίζουν οἱ νέοι ποὺ δίνουν προσοχὴ σὲ κάτι φλυαρίες σὰν αὐτές:

— Στὴ σημερινὴ ἐποχή, λένε μερικοὶ «ἐπιστήμονες» καὶ κάτι ἄλλοι «διαβασμένοι», ποὺ ἡ ἐπιστήμη ἔκανε τόσες καταπληκτικὲς προόδους καὶ διελεύκανε τόσα μυστήρια εἶναι ἀφέλεια καὶ ἔλλειψις σοβαρότητος νὰ εἶναι κανεὶς πιστὸς χριστιανός. Πίστις καὶ ἐπιστήμη δὲν συμβιβάζονται. Μόνο οἱ καθυστερημένοι καὶ οἱ ἀμόρφωτοι εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερα πιστοὶ χριστιανοί.

Αὐτὲς τὶς φλυαρίες θὰ τὶς βρῆς σὲ βιβλία, σὲ περιοδικά, σ' ἐφημερίδες, θὰ τὶς ἀκούσῃς ὅμως καὶ στὶς συζητήσεις τῶν κοσμικῶν κύκλων.

Τί θὰ ἀπαντήσῃς, παιδί μου, σ' ὅλα αὐτά; Εἶναι μήπως ἀλήθεια ὅτι ἕνας μορφωμένος σύγχρονος νέος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ παιδὶ πιστὸ τῆς Ἐκκλησίας; Εἶναι μήπως ἀλήθεια ὅτι

ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Πίστις ἡ χριστιανικὴ εἶναι πράγματα ἀντίθετα ποὺ ἀλληλοαποκλείονται;

Οἱ ἄνθρωποι οἱ σημερινοί, ἔχουν ἀσφαλῶς τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὰ καταπληκτικὰ ἐπιτεύγματά τους στὸν τομέα τῆς τεχνικῆς. Αὐτὸ εἶναι γεγονός. Ἂν μποροῦσε ν' ἀναστηθῆ ἕνας ἄνθρωπος πεθαμένος πρὸ ἑκατὸ ἐτῶν, κυριολεκτικῶς δὲν θὰ πίστευε στὰ μάτια του. Κανεὶς δὲν θέλει νὰ ἀμφισβητήση ὅτι οἱ διάφορες ἐφευρέσεις εἶναι μιὰ μεγαλειώδης νίκη τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος! Οὔτε ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ ἀμφισβητῶ τὸ γεγονὸς αὐτό. Ὅταν ὅμως σκέπτωμαι καὶ τὴν ἐκμετάλλευση ποὺ γίνεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ αὐτὴ ἐποποιΐα, δὲν μπορῶ νὰ μὴ διερωτηθῶ: **Γιατί ὅλη αὐτὴ ἡ τεραστία ἐπιστημονικὴ πρόοδος νὰ ἐμφανίζεται ὡς ἀντίπαλος καὶ μάλιστα θανάσιμος τῆς πίστεως καὶ τῆς θρησκείας;**

Ἡ ἀπάντησις βρίσκεται στὶς «Σκέψεις» ποὺ ἐξέδωσε τὸ 1894 στὴ Βουδαπέστη ὁ Βαρῶνος J. Eötvös.

«Δὲν μπορῶ νὰ ἐνοήσω, γράφει, γιατί ἡ ὁποιαδήποτε πρόοδος τῆς ἐπιστήμης μπορεῖ νὰ βλάψη τὴν πίστη. Τί μετεβλήθη ἀπὸ τὸ ὅτι μάθαμε ὅτι τὸ Σύμπαν ἀποτελεῖται ἀπὸ ὁλόκληρα συστήματα ἄστρων; Κατὰ τί ἄλλαξε ἡ ζωή μας ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ μικροσκόπιο μᾶς ἔκανε τὴ γνωριμία ἑνὸς ἄλλου

ἀπειροπληθοῦς καὶ ἀδιοράτου στὴ φυσικὴ ὅραση κόσμου; Μήπως αὐτὰ μᾶς ἐβοήθησαν νὰ κατανοήσουμε τὴν ἀδιατάρακτη τάξι τοῦ σύμπαντος καὶ τὶς θαυμάσιες λειτουργίες τοῦ ὀργανισμοῦ μας; Κάθε ἄλλο. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα ἔγινε. Αὐξήθηκαν οἱ ἀφορμὲς γιὰ νὰ θαυμάζουμε τὸ ἀνυπέρβλητο μεγαλεῖο τοῦ Δημιουργοῦ, χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ δώσουμε λογικὴ ἐξήγηση σὲ κανένα ἀπολύτως βασικὸ ζήτημα. Δὲν πιστεύω λοιπὸν ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν πίστη. Ἐπικίνδυνες εἶναι οἱ καταχρήσεις ποὺ διαπράττονται ἐν ὀνόματί της».

Καὶ ὁ κίνδυνος εἶναι βέβαια μεγαλύτερος γιὰ τοὺς νέους, ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη τὴ δυνατότητα, γιατὶ τοὺς λείπει ἡ ὥριμη κρίση καὶ ἡ μόρφωση, νὰ κρίνουν καὶ νὰ βασανίζουν λογικὰ τὰ ὅσα διαβάζουν. Γι' αὐτὸ καὶ δέχονται σχετικὰ εὔκολα τὶς ἀντιθρησκευτικὲς ἀπόψεις τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπιστήμης, ποὺ εἶναι βέβαια ἀπαράδεκτες γιὰ τὴν πίστη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ σοβαρὴ ἐπιστήμη.

Εἶναι βέβαια ἀδύνατο, ἕνας νέος 16 ἕως 18 ἐτῶν νὰ μπορέση μόνος του νὰ πεισθῆ ὅτι τὰ ὅσα διάβασε σὲ κάποιο «ἐπιστημονικὸ» βιβλίο εἶναι ἐσφαλμένα καὶ ἀβάσιμα, καὶ προέρχονται, ὄχι ἀπὸ ἐπιστημονικὲς ἔρευνες, ἀλλὰ ἀπὸ ἀντιθρησκευτικὲς προκαταλήψεις.

Γι' αὐτό, πρέπει οἱ νέοι νὰ συμμορφώνωνται μὲ

τὴν προτροπὴ τοῦ 'Απ. Παύλου: «Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν». (Κολασ. β' 6 - 8).

Ὅταν, παιδί μου, σκεφθῇς αὐτὰ τὰ θεόπνευστα λόγια, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ δέχεσαι μὲ καχυποψία τὰ ἀντιχριστιανικὰ σερβιρίσματα τῶν προθηκῶν τῶν βιβλιοπωλείων καὶ δὲν θὰ εἶσαι τόσο πρόθυμος νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν χριστιανική σου πίστη, ποὺ δυὸ χιλιάδες τώρα χρόνια, μένει ἀκλόνητη ἀπ' ὅλες τὶς θύελλες, γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃς τὶς ἀνοησίες τοῦ πρώτου τυχόντος φαντασμένου «σοφοῦ».

— Ὥστε λοιπόν, ὡς τώρα, ἡ ἀμερόληπτη ἐπιστήμη δὲν ἀπέδειξε τίποτε τὸ ἀντίθετο μὲ τὴν πίστη;

Χωρὶς δισταγμό, σοῦ ἀπαντῶ: Ὄχι!

— Καὶ τὰ τόσα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα ποὺ

γράφτηκαν καὶ ἀρνοῦνται τὸ Θεὸ καὶ τὴν ψυχὴ καὶ ὑποστηρίζουν τὴν καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν πίθηκο;

Τὴν ἀπορία σου αὐτὴ τὴν περίμενα. Ἔ λοιπόν. Ὅλα αὐτὰ ἂν ἀποδεικνύουν κάτι, αὐτὸ εἶναι ἡ μεροληψία καὶ ἡ προκατάληψις τῶν συγγραφέων τους.

Ὑπάρχει ἀμερόληπτη ἐπιστήμη;

Ἂν θέλης νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν ὑπάρχει. Καὶ ἐξηγοῦμαι: Ὅλοι οἱ νέοι ἔχουν σχηματίσει μέσα στὸ μυαλό τους μιὰ φανταστικὴ εἰκόνα τῆς ἐπιστήμης. Νομίζουν ὅτι εἶναι κάποια μεγαλοπρεπὴς θεά, ποὺ κάθεται σὲ κάποιον ἀπρόσιτο θρόνο καὶ ἀκτινοβολεῖ τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ τῆς ἐπιστήμης εἶναι φανταστική. Δὲν ἔχει ὑπόσταση. Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ὑπόσταση εἶναι οἱ ἐπιστήμονες. Καὶ οἱ ἐπιστήμονες εἶναι ἄνθρωποι. Καὶ μάλιστα ἄνθρωποι μὲ συμφέροντα. Συμφέροντα ἀτομικὰ καὶ συμφέροντα ὁμαδικὰ ὅταν ἀνήκουν σὲ κάποια ὁμάδα. Οἱ ἀπόψεις λοιπὸν ποὺ ἑκάστοτε ὑποστηρίζουν εἶναι ἐκεῖνες ποὺ ἐπιβάλλουν τὰ συμφέροντα καὶ ὄχι ἡ ἀνύπαρκτη ἀμεροληψία των.

Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀρχίζεις, παιδί μου, νὰ καταλαβαίνης μὲ ποιὸ τρόπο ἀντιμετωπίζει τὰ βασικὰ ζητήματα τῆς ζωῆς ὁ ἐπιστήμων ποὺ διαβάζεις τὸ βιβλίο του. Ἔγραψαν βέβαια οἱ Γάλλοι

σὲ κάποιο βιολογικὸ ἐργαστήριο ὅτι «ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει θρησκεία καὶ πατρίδα» τοὺς ἔδωσε ὅμως ἀποστομωτικὴ ἀπάντηση ὁ Παστέρ:

— Ἔχουν ὅμως Θρησκεία καὶ Πατρίδα οἱ ἐπιστήμονες!

Μὴ σὲ γελοῦν, παιδί μου. Ἡ σοβαρὴ ἐπιστήμη, δὲν ἔκανε οὔτε ἕναν ἄπιστο μέχρι τώρα. Εἶναι ἄδικο νὰ κατηγορῇς τὶς σπουδές σου ὅτι εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς ἀπιστίας σου. Στὴν ἀπιστία σὲ ὡδήγησε ἡ ἐλλειπής σου μόρφωσις.

Ὅπως λέγει καὶ ὁ Rückert «Ὁ σοφὸς δὲν ἀμφιβάλλει. Ἀμφιβάλλει ἐκεῖνος ποὺ δὲν ὡρίμασε ἀκόμη ἡ σοφία του».

Καὶ ὁ Τολστόϊ ἐπίσης γράφει τὰ ἑξῆς ἀξιοπρόσεκτα: «Ὅταν σοῦ ἔλθουν στὸ νοῦ σκέψεις ἀπιστίας καὶ ἀμφιβάλῃς γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ, μὴν ἀπελπισθῇς. Τὸ ὅτι δὲν πιστεύεις, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός. Σημαίνει ὅτι ὁ τρόπος ποὺ πιστεύεις δὲν εἶναι ὁ σωστὸς καὶ πρέπει νὰ φροντίσῃς νὰ τὸν διορθώσῃς, γιὰ νὰ γνωρίσῃς καλλίτερα τὸ Θεό».

Ἡ θρησκευτική μας πίστις, περιέχει ἀσφαλῶς πολλά, ποὺ μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ κατανοήσουμε. Κανένα ὅμως ἀπὸ αὐτὰ τὰ «ὑπὲρ λόγον» δόγματα, δὲν εἶναι καὶ «παρὰ λόγον».

Τὸ μάτι μας μόνο του εἶναι ἀδύνατο νὰ δῇ τὸν

ἄπειρο κόσμο τῶν μικροβίων. Σημαίνει τάχα αὐτό, ὅτι μικρόβια δὲν ὑπάρχουν; Ὅποιος ἀμφιβάλλει, ἂς κυττάξῃ μ' ἕνα μικροσκόπιο. Καὶ ὅμως αὐτὸν τὸν παραλογισμὸ τῆς ἀρνήσεως τὸν κάνουν γιὰ τὶς ἀσύλληπτες ἀπ' τὸ ἀνθρώπινο λογικὸ ἀλήθειες, οἱ κάπηλοι τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐπιστήμης ὀνόματος.

Βεβαίως δὲν θέλω μ' αὐτὰ νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἡ πίστις πρέπει νὰ εἶναι τυφλὴ καὶ ἀδικαιολόγητη. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπ. Παῦλος μᾶς προτρέπει νὰ λατρεύουμε τὸ Θεὸ μὲ λογικότητα. «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν» (Ρωμ. ιβ' 1).

★

— Μὰ ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι πιὰ ἀπηρχαιωμένος. Σὲ τί μποροῦν νὰ μᾶς ὠφελήσουν οἱ σκουριασμένες ἰδέες τοῦ παρελθόντος;

Λόγια ὑπερήφανα καὶ ἀνόητα.

Ἐσύ παιδί μου, τὰ δέχεσαι; Δὲν τὸ πιστεύω, γιατί φαντάζομαι ὅτι θὰ ἔχῃς τὴ στοιχειώδη κρίση νὰ σκεφθῇς ὅτι ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι ζοῦμε χάρις στοὺς πολύτιμους θησαυροὺς ποὺ μᾶς ἔδωσαν οἱ ἀρχαῖοι. Τοὺς ξέρεις τοὺς θησαυροὺς αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἱστορία. Εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ πή-

ραμε ἀπ' τοὺς Ἀρίους. Ἡ γραφὴ ποὺ μᾶς ἔδωσαν οἱ Αἰγύπτιοι. Οἱ ἀριθμοὶ ποὺ μᾶς ἄφησαν οἱ Ἄραβες. Ἡ κλασσικὴ παιδεία, τὸ δῶρο τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, τὸ δημιούργημα τῶν χριστιανικῶν αἰώνων. Παντοῦ καὶ πάντοτε, κινούμεθα μὲ ἔξοδα τοῦ «ἀπηρχαιωμένου» παρελθόντος.

Στὶς μεγάλες αἴθουσες συγκεντρώσεων τοποθετοῦν συνήθως κοντὰ στοὺς ἠλεκτρικοὺς λαμπτῆρες καὶ μερικὰ κεριά.

— Τί τὰ κάνετε τὰ κεριά; ρώτησα κάποτε κάποιον ὑπάλληλο.

— Τὰ ἔχουμε γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια, μοῦ ἀπήντησε. Τὸ ἠλεκτρικὸ μπορεῖ νὰ διακοπῇ ξαφνικά.

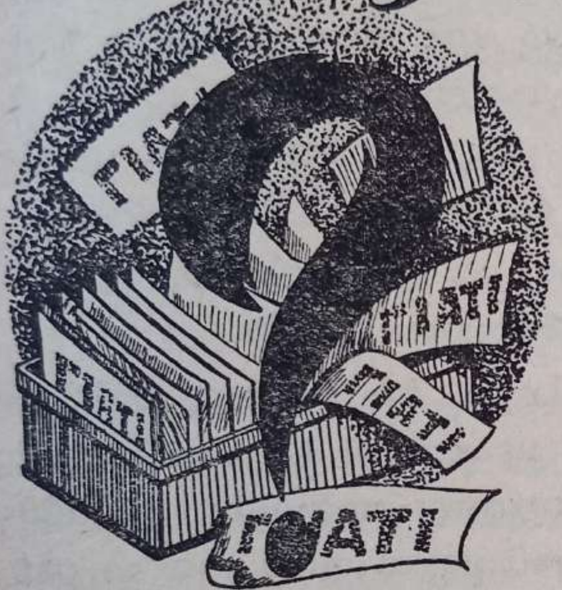
Στοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς τὰ πάντα εἶναι ἠλεκτροφώτιστα. Μόνο τὰ φανάρια τῶν γραμμῶν καῖνε καὶ θὰ καῖνε τὸ «πρωτόγονο» πετρέλαιο ἢ λάδι. Δὲν τολμοῦν νὰ τὰ κάνουν καὶ αὐτὰ μὲ ἠλεκτρικό, γιατί ἂν καὶ λίγα ἔστω λεπτὰ διακοπῇ τὸ ρεῦμα μπορεῖ νὰ γίνουν φοβερὲς συμφορές.

Βλέπεις, λοιπόν, ὅτι παρὰ τὴν ὑπερηφάνειά μας γιὰ τὴν ἐπιστημονική μας πρόοδο, ἀναγκαζόμεθα γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια, πολλὲς φορὲς νὰ καταφεύγουμε στὰ πρωτόγονα μέσα; Γιατί λοιπὸν νὰ μὴ διατηρήσουμε καὶ γιὰ τὰ σπουδαῖα ζητήματα τῆς ζωῆς μας, τοὺς ἀρχαίους δοκιμασμένους νόμους τῆς πίστεως καὶ τῆς θρησκείας;

Θὰ σοῦ ἀναφέρω μιὰ ἀκόμη σκέψη τοῦ Eötvös: «Λένε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι σύστημα ἀπηρχαιωμένο καὶ ὅτι ἡ φωτισμένη ἐποχή μας πρέπει νὰ ἀποκτήση θρησκεία σύμφωνη μὲ τὶς ἐπιστημονικές της προόδους. Μὰ ὅσο κι' ἂν προοδεύση ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν θὰ μπορέση ν' ἀρνηθῆ τὴν ἀδυναμία του.

Ἔτσι μᾶς ἔπλασε ὁ Θεός, ὥστε νὰ αἰσθανώμεμα ἀδύνατοι καὶ νὰ θέλουμε ἀπὸ κάπου νὰ στηριχθοῦμε. Πάντα θὰ ζητοῦμε ἕνα ὑπέρτατο Ὂν, μπροστὰ στὸ ὁποῖο νὰ γονατίζουμε. Ἂν κάποτε ἔπεφταν οἱ βωμοὶ τοῦ Θεοῦ, στὰ ἐρείπιά τους θὰ ὑψώνοντο ἀμέσως τοῦ δεσποτισμοῦ οἱ βωμοί».

Γιατί ;

Μᾶς ὁδηγεῖ ἄραγε ἡ ἐπιστήμη στὴν ἀπιστία; Σοῦ ἀπαντῶ: Ὄχι!

Τὸ τηλεσκόπιο ἀποκαλύπτει μπροστὰ στὰ μάτια μας ὅλο τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο τῶν κόσμων ποὺ βρίσκονται σὲ τεράστιες ἀπ᾽ τὴ γῆ μας ἀποστάσεις, ἐνῶ ἐπίσης τὸ μικροσκόπιο μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ ἀντικρύσουμε τὰ ἀπειροελάχιστα δημιουργήματα. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὄργανα φέρνουν στὰ χείλη μας ἄλλα ἐρωτηματικά: Τί εἶναι ὅλα αὐτὰ ποὺ βλέπουμε; Ποιὸς τὰ διευθύνει; Ποιὸς εἶναι ὁ νομοθέτης; Γιὰ πιὸ σκοπὸ ἔγιναν; Μέσα μας φουντώνουν ἄπειρα «γιατί»;

«Γιατί»; Αὐτὴ ἡ λέξις εἶναι ἡ πιὸ αὐθόρμητη ἀπ᾽ ὅλες. Εἶναι αὐτὴ ποὺ ἀνεβαίνει μόνη της στὰ χείλη. Εἶναι τὸ σύμβολο τῆς βαθειᾶς δίψας ποὺ νοιώθει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὴ γνῶσι. Εἶναι ἡ ἔκ-

φρασις τοῦ ἀκόρεστου πόθου του γιὰ νὰ μάθη.

Σ' ὅλη μας τὴ ζωή, δὲν κάνουμε ἄλλο ἀπ' τὸ νὰ ἐρευνοῦμε, νὰ ψάχνουμε, νὰ βρίσκουμε τὴ μιὰ αἰτία κατόπιν τῆς ἄλλης, γιὰ νὰ καταλήξουμε μιὰ μέρα στὴν πρώτη αἰτία τοῦ Σύμπαντος· στὸ Θεό. Βαθειὰ μέσα στὴ ψυχή μας εἶναι ριζωμένη ἡ ἀνησυχία. Ἀπ' αὐτὴν γεννιέται ἡ ἐπιστήμη ποὺ ἀποκαλύπτει μπροστά μας, τὴν ἀσύγκριτη σοφία καὶ τὴν ἀνυπέρβλητη ὀμορφιὰ τοῦ Δημιουργοῦ.

Σὲ καλῶ, παιδί μου, νὰ παρακολουθήσης πάλι μερικὲς σκέψεις τοῦ βαρώνου Eötvös.

«Ἂς ὑποθέσουμε, λέγει, ὅτι κάποιος βάλθηκε γιὰ χρόνια πολλὰ νὰ μελετᾷ τὴ λειτουργία μιᾶς ἀτμομηχανῆς καὶ πετυχαίνει πράγματι νὰ μάθη ὅλες τὶς λειτουργίες τοῦ μηχανισμοῦ της, τὸ σκοπὸ τῶν διαφόρων ἐξαρτημάτων καὶ τὶς συνέπειες τῆς μετακινήσεως τῶν πολλῶν ὀργάνων καὶ μοχλῶν. Τὸ μόνο ποὺ δὲν ἔμαθε εἶναι ἡ κινητήριος δύναμις. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ τὸ βασικὸ τὸ ἀγνοεῖ, βγάζει τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὴν ἀτμομηχανὴ τὴν κινοῦν οἱ διάφοροι σωλῆνες, οἱ τροχοὶ καὶ τὰ ἄλλα ἐξαρτήματα.. Τίς λές; αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ποὺ σκέπτεται ἔτσι, ἕνας ἄλλος ποὺ ξέρει τὴν πραγματικότητα δὲν θὰ τὸν χαρακτήριζε σὰν ἄνθρωπο περιωρισμένης ἀντιλήψεως;

Καὶ ὅμως, αὐτὸ τὸ παράδοξο, τὸ κάνουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ φημισμένους σοφούς μας. Ἐγὼ προσωπικῶς πιστεύω ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἁπλῆ παρατήρη-

σις τῆς φύσεως μᾶς φέρνει στὸ σημεῖο νὰ παραδεχθοῦμε τὴν ὕπαρξη Θεοῦ, ἡ μελέτη της δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κλονίση αὐτή μας τὴν πίστη.

Στὴν πραγματικότητα κάθε βῆμα ποὺ κάνουμε στὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες, αὐξάνει ἀντὶ νὰ ἐλαττώνη ἐκεῖνα ποὺ δὲν γνωρίζουμε καὶ ἡ ὑπέροχη ἁρμονία ποὺ συγκρατεῖ τὸ σύνολον τῆς δημιουργίας, αὐξάνει τὸν θαυμασμό μας καὶ λυγίζει τὰ γόνατά μας μπροστὰ στὸ Δημιουργό».

Ὁ ἀπροκατάληπτος ἐρευνητής, βρίσκει παντοῦ τὰ ἴχνη τοῦ Θεοῦ. Ὅσο λεπτομερέστερα ἐρευνᾶ τόσο διευρύνεται καὶ ἡ ἀντίληψίς του περὶ τοῦ Θεοῦ. Κάθε φορὰ δὲ ποὺ καὶ ἕνα νέο μυστικὸ τοῦ ἀποκαλύπτεται ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι τὴν ψυχή του χαϊδεύει ἡ ζωογόνος Θεία Πνοή.

Μπροστὰ σὲ κάθε κύτταρο, σκέπτομαι τὸν «κηπουρὸ τοῦ πρώτου κήπου». Ἡ ἄπειρος ποικιλία τῶν κρυστάλλων μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ὀμορφιὰ τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀριθμοὶ δὲν εἶναι παρὰ ἡ σκιὰ τῆς ἁρμονίας Του. Οἱ ἀκατάλυτοι φυσικοὶ νόμοι, βγῆκαν ἀπὸ τὰ χέρια Του.

Ἡ ὕλη εἶναι βέβαια ἀδρανής. Ὁ νόμος ὅμως τῆς ἕλξεως κρατᾶ τὰ πάντα σὲ ἀδιάκοπη κίνηση. Κάθε μόριο ἔχει τὸ ἔργο καὶ τὸ σκοπό του καὶ ὁλόκληρο τὸ πλῆθος τῶν ἀντιθέτων καὶ ποικίλων δυνάμεων δὲν δημιουργεῖ χάος καὶ ἀταξία, ἀλλὰ Κ ό σ μ ο ν, σύνολο δηλαδὴ ἀπόλυτα τακτοποιημένο.

Καὶ νὰ σκεφθῆ κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν τόσα ἀκόμη πράγματα ποὺ ἀγνοοῦμε.

Οἱ ἀπρόσιτες βουνοκορφές. Τὰ διαμαντένια πετρώματα τῶν σπλάχνων τῆς γῆς. Ἡ ζωὴ στὰ βάθη τῶν Ὠκεανῶν, τί ἄλλο εἶναι παρὰ μιὰ δοξολογία πρὸς τὸν Πλάστη;

Ὁ Σίλλερ χαρακτήρισε τὸ Σύμπαν ὡς «σκέψιν τοῦ Θεοῦ». Μέχρι σήμερα τίποτε δὲν μπόρεσε νὰ κλονίση αὐτὴ τὴ διαβεβαίωση.

Νὰ ὅμως καὶ ἕνα «γιατί» ποὺ μᾶς συγκινεῖ ἰδιαιτέρως. Τ ί ε ἶ ν α ι ἡ ζ ω ή;

Νὰ ἕνα βαθὺ μυστήριο. Πέπλο βαρὺ κι᾿ ἀδιαπέραστο τὴν καλύπτει. Οἱ ἔρευνες χιλιάδων ἀνθρώπων δὲν πέτυχαν νὰ ρίξουν λίγο ἔστω φῶς. Ἐξακολουθεῖ νὰ βασιλεύη ἡ ἄγνοια. Θὰ ἔλθη ἄραγε ἡ στιγμὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος θὰ εἰσχωρήση μέσα στὸ σκοτεινὸ θάλαμο; Ἢ μήπως τὸ μυστήριο αὐτὸ ἀφορᾶ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ θὰ μείνη ἔτσι ἀνεξερεύνητο γιὰ πάντα;

Εἴτε τὸ σκέπτομαι εἴτε ὄχι, ἡ καρδιά μου χτυπᾶ μέρα - νύχτα. Χτύπησα λίγο κάπου, ἀμέσως ὁλόκληρος ὁ ὀργανισμός μου κινητοποιεῖται γιὰ νὰ θεραπεύση τὸ χτύπημα. Αὐτὰ εἶναι πράγματα ποὺ ἐγίνοντο καὶ θὰ γίνωνται πάντα ἀνεξαρτήτως τῶν γνώσεων ποὺ θ᾿ ἀποκτοῦμε. Ποιὸς ὅμως διευθύνει ὅλη αὐτὴ τὴ θαυμαστὴ λειτουργία; Ἀπ᾿ ὁλόκληρο τὸ εἶναι μου, παίρνω μιὰ μονάχα ἀπάντηση. Ὁ Θ ε ό ς!

῞Οταν, παιδί μου, βλέπης γύρω σου τὰ θαυμάσια τῆς Δημιουργίας, πρέπει νὰ ἀναφωνῆς μαζῆ μὲ τὸν ῎Εμερσον: «῞Ο,τι βλέπω ἀπ' τὸ Θεό, εἶναι ἀρκετὸ νὰ μὲ κάνη νὰ πιστεύω σ' ὅ,τι δὲν βλέπω».

῎Αν βέβαια οἱ φίλοι σου θέλουν νὰ εἶναι ἄπιστοι, μποροῦν νὰ εἶναι. ῞Οταν κανεὶς κλείνη τὰ μάτια μπροστὰ στὸν ἥλιο, εἶναι φυσικὸ νὰ μὴ βλέπη τίποτε.

Μπροστὰ στοὺς Φαρισαίους ὁ Χριστὸς ἀνέστησε τὸ Λάζαρο. Τὸ μεγάλο αὐτὸ θαῦμα, μήπως τοὺς ἔκανε νὰ πιστέψουν; Κάθε ἄλλο. Αὔξησε μάλιστα τὸ μῖσος τους.

Οἱ ἴδιοι οἱ Φαρισαῖοι σταύρωσαν τὸν Κύριον, καὶ ὕστερα ἔβαλαν φύλακες νὰ φρουροῦν τὸν Τάφο Του, γιὰ νὰ τοὺς ἀκούσουν μὲ φόβο νὰ ὁμολογοῦν ὅτι ἀνέστη! Μήπως καὶ πάλι πίστεψαν; ῎Οχι! ῎Εσπευσαν μάλιστα νὰ διαδόσουν τὸ παραμύθι τῆς κλοπῆς ἀπὸ τοὺς Μαθητάς.

Περιπτώσεις καταπληκτικές. Δείχνουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος φθάνει πολλὲς φορὲς στὸ σημεῖο νὰ κλείνη τὰ μάτια του μπροστὰ στὸ φῶς καὶ νὰ λέγη ὅτι φῶς δὲν ὑπάρχει. «῎Οχι! Δὲν πιστεύω!»

῞Ολα αὐτὰ δείχνουν ὅτι εἶχε δίκηο ὁ Πασκὰλ ὅταν ἔλεγε: «Θὰ πεισθῆς γιὰ τὶς αἰώνιες ἀλήθειες ὄχι ὅταν θὰ συγκεντρώσης ἀρκετὲς ἀποδείξεις, ἀλλὰ ὅταν νικήσης τὰ πάθη σου».

Θεωρία τῆς ἐξελίξεως

Μὲ ὅλη μου τὴ δύναμη διακηρύττω ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία τίποτε δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ καμμιὰ ἀπολύτως ἔχθρα μεταξὺ πίστεως καὶ ἐπιστημονικῆς προόδου.

Ἡ Ἐκκλησία μένει πάντοτε σταθερὴ στὰ ἀρχικά της δόγματα, χωρὶς καθόλου νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς διάφορες ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις ποὺ παρουσιάζονται κατὰ καιρούς, καὶ χωρὶς οὔτε νὰ σκέπτεται κἂν νὰ θέση ὁποιοδήποτε φραγμὸ στὴν ἔρευνα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα. Ἐνισχύει καὶ ἐνθαρρύνει τὴν ἔρευνα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἔχη σὰν ἔμβλημά της τὸ ὅτι πρέπει νὰ κρατᾶ σταθερὰ τὰ ἀρχαῖα δόγματα χωρὶς νὰ φοβᾶται τίποτα τὸ καινούργιο.

Ὁ χρόνος ποὺ κυλᾶ δικαιώνει συνεχῶς τὴ σταθερὴ αὐτὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ νὰ βεβαιω-

θῆς φέρε στὸ νοῦ σου τὸ παράδειγμα τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως τοῦ Δαρβίνου.

Ἡ θεωρία αὐτὴ γιὰ ἀρκετὲς δεκαετίες, χρησιμοποιήθηκε σὰν ὅπλο κατὰ τῆς θρησκείας καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τῆς διδασκαλίας ὅτι ὑπάρχει βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ ζώου καὶ ἀνθρώπου.

Πρὶν λίγα χρόνια, ἦταν πολὺ «τῆς μόδας» νὰ λέῃ κανεὶς ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, ὅπως διδάσκει ἡ Ἁγ. Γραφή, ἀλλὰ κατάγεται ἀπὸ τὸν πίθηκο. Ἡ νέα αὐτὴ «ἐπιστημονικὴ» θέσις φαινόταν ὅτι ἐπικρατοῦσε παντοῦ. Ἡ θρησκεία, διεκήρυτταν οἱ ὀπαδοί της, εἶναι πιὰ κάτι τὸ ξεπερασμένο· κάτι τὸ ἀνάξιο γιὰ μορφωμένους ἀνθρώπους.

Μπροστὰ σ' αὐτὲς τὶς σφοδρὲς ἐπιθέσεις ἡ Ἐκκλησία ἔμεινε ἀτάραχη, σταθερὰ προσηλωμένη στὰ βασικά της, ἀρχαῖα δόγματα. Καὶ ὁ χρόνος τὴ δικαίωσε.

Ποῦ ὑποστηρίζεται πλέον σοβαρά, ἡ θεωρία τῆς καταγωγῆς ἀπὸ τὸν πίθηκο; Ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ θερμοὶ παληοί της ὑπέρμαχοι, σήμερα, φρόνιμα πράττοντες σιωποῦν. Οἱ σοβαροὶ βέβαια ἐπιστήμονες πάντοτε ἔδειξαν ἐπιφυλακτικότητα στὴ θεωρία αὐτή. Ὅλοι αὐτοὶ ποὺ μὲ ζῆλο ἀνέλαβαν νὰ τὴν διαδόσουν στὸν κόσμο, δὲν ἦσαν ἐπιστήμονες πραγματικοί, ἀλλὰ ἐνδιαφερόμενοι νὰ βγάλουν ἀπὸ τὴ μέση τὴν ἐνοχλητικὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ, λόγῳ τῆς ἄτακτης ζωῆς των. Πράγματι. Ἂν ζητή-

σουμε νὰ δοῦμε, ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ ὑποδέχθηκαν τὸ Δαρβινισμὸ μὲ ἀληθινὸ ἐνθουσιασμό, θὰ βροῦμε ἐκείνους ποὺ γιὰ νὰ δικαιώσουν τὸν ἀναρχισμὸ καὶ τὴν ἀνήθικη ζωή τους, ἐνδιαφέρονται νὰ μὴν ὑπάρχη Θεός. Δηλαδὴ οἱ ἀκόλαστοι, οἱ μασσῶνοι, οἱ κομμουνισταί.

Ἂς μὴ νομισθῆ δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη δὲν ἔβλεπαν τὶς ἀδυναμίες καὶ τὴν ἐξωφρενικότητα τῆς θεωρίας. Τὴν ἔβλεπαν. Ἔκλειναν ὅμως τὰ μάτια γιατὶ αὐτὸ ἦταν τὸ συμφέρον τους.

Παρέβλεπαν λοιπὸν ὅλοι αὐτοί, τὸ βασικὸ γεγονὸς τῆς ἐλλείψεως μεταβατικῶν ὄντων καὶ μορφῶν μεταξὺ πιθήκου καὶ ἀνθρώπου, ποὺ θἄπρεπε, ἂν ἡ ἐξέλιξις ἦταν ἀλήθεια, στὸ εὐρὺ διάστημα τῶν 140 ἑκατομμυρίων ἐτῶν ποὺ μεσολάβησαν ἀπὸ τὸν πίθηκο στὸν ἄνθρωπο, νὰ εἶναι πάρα πολλά. Ἐ ν τ ο ύ τ ο ι ς, π α ρ᾽ ὅ λ α ὅ σ α κ α τ ὰ κ α ι ρ ο ὺ ς ἀ κ ο ύ γ ο ν τ α ι δ ὲ ν β ρ έ θ η κ ε ο ὔ τ ε ἕ ν α. Ὅ,τι σχετικὸ ἔχει βρεθῆ ἀνήκει ἢ σὲ πίθηκο ἢ σὲ ἄνθρωπο. Κανένα σὲ κάποιο μεσάζον ὄν, παρὰ τὶς ἀκούραστες προσπάθειες τῶν κυνηγῶν τοῦ πιθηκανθρώπου.

Οἱ πρόθυμοι αὐτοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Δαρβινισμοῦ δέχθηκαν πολλὲς ψυχρολουσίες ἀπὸ διάσημους σοβαροὺς ἐπιστήμονες, ποὺ κατεθρυμάτισαν κυριολεκτικῶς τὴ θεωρία τῆς ἐξελίξεως. Θὰ σοῦ ἀναφέρω μερικὲς χαρακτηριστικὲς ἀπόψεις.

Ὁ πολὺς Γάλλος ἐπιστήμων Κατρεφὰζ διεκή-

ρυττε ὅτι «σύμφωνα μὲ τὰ σαφῆ συμπεράσματα τῆς ἀνθρωπολογίας, δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ νομίζωμεν τὸν ἐγκέφαλον τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ πιθήκου. Ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν πίθηκον δὲν ὑπάρχει τρόπος μεταβάσεως».

Ὁ Βίρχωβ ἐπίσης προσθέτει: «Κάθε βῆμα ποὺ πραγματοποιεῖται εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐρεύνης τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου, μᾶς φέρνει πιὸ μακρυὰ ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ πρόγονος τῶν ἀνθρώπων εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν σπονδυλωτῶν».

Ὁ Ροβέρτος Μάγερ γράφει: «Τὶς ἑξῆς παρατηρήσεις ἔχω νὰ κάμω εἰς τὸν Δαρβινισμόν. Κάθε στιγμὴ ἀναρίθμητες φυτικὲς καὶ ζωϊκὲς μονάδες λαμβάνουν ὕπαρξιν διὰ τῆς γονιμοποιήσεως. Τοῦτο τὸ βλέπομεν συνεχῶς. Ἀγνοοῦμεν ὅμως τὸ πῶς γίνεται. Βαθὺ καὶ ἀνεξιχνίαστον μυστήριον τὸ περιβάλλει.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀγνοοῦμε κάτι ποὺ γίνεται συνεχῶς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μας, ἔρχεται ὁ Δαρβῖνος νὰ μᾶς δώση μιὰ ὁλόκληρη λεπτομερῆ περιγραφὴ τῆς δημιουργίας τῶν διαφόρων ὀργανικῶν ὄντων. Αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη μου, ξεπερνᾶ τὶς ἀνθρώπινες δυνατότητες».

Ἂν ὅμως ἡ καταγωγή μας ἀπὸ τὸν πίθηκο ἦταν ἀλήθεια, γιατί τάχα νὰ μὴ συνεχίζεται καὶ σήμερα; Γιατί νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς; Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ βλέπουμε καὶ σήμερα χιλιάδες

μεταβατικὰ ὄντα, κάτι ἀνάμεσα στὸν πίθηκο καὶ στὸν ἄνθρωπο. Σοῦ ἔτυχε μήπως, παιδί μου, νὰ δῆς κάτι τέτοιο;

Ὄχι, παιδί μου! Μὴ σὲ παραπλανοῦν. Ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ τῆς δημιουργίας, βγῆκε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀπαύγασμα τῆς δημιουργικῆς Του σκέψεως. Αὐτὸς ἔπλασε τὸ πρῶτο ἀνθρώπινο ζευγάρι. Τοῦ ἔδωσε τὴν ψυχήν, τὸ ἐπροίκισε μὲ ὑπέροχες ἱκανότητες καὶ ἔβαλε μέσα του εὐγενικὲς ροπές. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπέροχη ἀλήθεια ποὺ σὲ καλεῖ ἡ θρησκεία μας νὰ πιστέψης.

Ἂς κάνουν τὸν κόπο οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Δαρβίνου, νὰ μᾶς ἐξηγήσουν καὶ κάτι ἀκόμη. Μὲ ποιὰ τάχα μυστηριώδη δύναμη, τὸ τριχωτὸ ἀναρριχητικὸ ζῶο, μετασχηματίσθηκε σ' ἕναν Φειδία, σ' ἕναν Μιχαὴλ Ἄγγελο, σ' ἕναν Σαίξπηρ, σ' ἕναν Σωκράτη; Ποιὰ τάχα μυστηριώδης δύναμις τὸ ἔκανε ἱκανὸ νὰ ἀνακαλύψη τὴν ἀτμομηχανή, τὸν ἠλεκτρισμό, τὸ ραδιόφωνο, τὸ ἀεροπλάνο, νὰ γράψη τὴ Θεία Κωμωδία, τὶς συμφωνίες τοῦ Μπετόβεν, τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα, ὅταν εἶναι γνωστὸ ὅτι καὶ σήμερα ἀκόμη ὁ πίθηκος ἐξακολουθεῖ ν' ἀναρριχᾶται στὰ δένδρα, καὶ εἶναι ἀνίκανος καὶ γιὰ τὰ στοιχειώδη ἔργα ποὺ χρειάζονται μιὰ κάποια νοημοσύνη; Ἂς μᾶς ἀπαντήσουν σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα αὐτοὶ ποὺ ἀρνοῦνται ὅτι ὁ ἄνθρωπος

εἶναι ὂν πνευματικό, προικισμένο μὲ λογικό, ἀνώτερο ἀσύγκριτα ἀπὸ τὸ ζῶο.

Ὁ μεγάλος παιδαγωγὸς Φέρστερ, γράφει: «Ἡ πιὸ μεγάλη καὶ θαυμαστὴ πίστις εἶναι αὐτὴ ποὺ δέχεται ὅτι τὸ πᾶν προέρχεται ἀπὸ ἐξέλιξιν φυσικήν. Διότι, αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις ποὺ μπορεῖ νὰ δημιουργῇ, ἀπὸ ποῦ προέρχεται; Ἂς γίνωμεν ὅμως σοβαροί. Ἂν δὲν θέλωμεν νὰ ἀχρηστεύσωμεν τὴν σκέψιν μας, ὅταν προβάλη μέσα μας τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς, δὲν ἔχομεν παρὰ μεταξὺ δύο νὰ ἐκλέξωμεν. Ἢ νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀδυναμίαν μας διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς προελεύσεως τοῦ κόσμου, ἢ νὰ δεχθῶμεν ὕπαρξιν Δημιουργικοῦ Πνεύματος, μὲ δύναμιν ἀπείρως ὑπερτέραν τῆς ἰδικῆς μας».

Σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία τοῦ Δαρβίνου, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι παρὰ ἀποτέλεσμα ἐξελίξεως. Ἄρα οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ λοιπῆς φύσεως δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει ὅμως, παιδί μου, ἄνθρωπος σοβαρὸς ποὺ θὰ ρίξη καὶ ἕνα ἔστω βλέμμα εἰς τὴν φύσιν καὶ δὲν θὰ ὁμολογήση ὅτι ἡ διαφορὰ ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ζῶα εἶναι τεραστία καὶ ἀνυπέρβλητος;

Σὲ καλῶ νὰ κάνης μερικὲς ἁπλὲς σκέψεις γιὰ νὰ καταλάβης καλλίτερα τὸ πρᾶγμα.

Ἂν π.χ. δὲν ὑπῆρχαν στὸν κόσμο τὰ ἔλατα, τί λές; Θὰ ὑπῆρχε τάχα σπουδαία μεταβολή; Ἀσφαλῶς ὄχι. Μόλις θὰ ἐγίνετο ἀντιληπτὴ ἡ ἔλλειψις.

Τὴν ἐποχὴ τῆς προϊστορίας εἶναι βέβαιον ὅτι ἐπάνω στὴ γῆ ζοῦσαν τεράστια ζῶα, ὅπως ὁ ἰχθυόσαυρος, ὁ πτεροδάκτυλος, ὁ ἐλασμόσαυρος κ. ἄ. Τὰ ζῶα αὐτὰ σήμερα ἔχουν τελείως ἐξαφανισθῆ. Σὲ ἐρωτῶ. Ἀντιλαμβάνεται μήπως κανεὶς τὴν ἔλλειψίν των; Ὄχι. Αὐτὸ δὲ εἶναι ἀπολύτως φυσιολογικό, γιατὶ ὅλα αὐτὰ ἀνήκουν στὴ φύση καὶ ὅταν ἡ φύσις χάση κάτι, τὸ πρᾶγμα περνᾶ σχεδὸν ἀπαρατήρητο καὶ χωρὶς γενικώτερες συνέπειες.

Φαντάζεσαι ὅμως, παιδί μου, τί θὰ ἐγίνετο ἂν ὁ ἄνθρωπος ἐξηφανίζετο ἀπὸ τὴ γῆ; Σκέπτεσαι τί θὰ χανόταν μαζῆ του; Πίστις, ἐπιστήμη, τέχνη, δίκαιο, βιομηχανία, ἐμπόριο, ἀγωγή, ἰδεώδη, ναοί, πίνακες, σιδηρόδρομοι, ἀεροπλάνο, ραδιόφωνο καὶ ἄπειρα ἄλλα πράγματα θὰ ἔπαυαν νὰ ὑπάρχουν. Γιατί; Γιατί, παιδί μου, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀντιπροσωπεύει μέσα στὴ φύσι τὸ ἄτομό του μόνο, ἀλλὰ ἕναν κόσμο ὁλόκληρο ποὺ εἶναι τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ τὴ φύσι. Ὅσα σοῦ ἀνέφερα πιὸ πάνω δὲν εἶναι μέρη τῆς φύσεως, ἀλλὰ θαυμαστὰ ἐπιτεύγματα τῆς λογικῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ποὺ φτερουγίζει πάνω ἀπὸ τὴ φύσι καὶ τὴν ἐξουσιάζει.

Ἂν ὁ ἄνθρωπος κατήγετο ἀπὸ τὸ ζῶο καὶ ἦταν ἑπομένως πλάσμα τελείως φυσικό, καὶ τὰ ἐπιτεύγματά του θὰ ἦσαν ἀποκλειστικῶς φυσικά. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως, ὅπως τὸ μαρτυροῦν τὰ ἔργα του,

εἶναι κάτι περισσότερο ἀπ' τὴν κοινὴ φύσι. Ἄρα εἶναι ἀδύνατο νὰ εἶναι ἔργο τῆς φύσεως.

Δὲν πρέπει λοιπόν, παιδί μου, νὰ πιστεύῃς ὅτι ἡ ἐπιστήμη μᾶς ἀφήρεσε τὸ πολύτιμό μας στεφάνι. Τὴν θεϊκή μας καταγωγή. Ὄχι! Ὁ ἄνθρωπος βγῆκε κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Δημιουργοῦ· πλάσθηκε μάλιστα καθ' ὁμοίωσίν Του. Νὰ εἶσαι, παιδί μου, ὑπερήφανος γι' αὐτό. Δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ζῶο. Δὲν περπατᾶ μὲ τὰ τέσσερα ἔχοντας τὸ κεφάλι διαρκῶς σκυμμένο στὴ γῆ. Πλάσθηκε ὄρθιος, γιὰ νὰ μπορῇ ν' ἀτενίζῃ διαρκῶς τὸν οὐρανό!

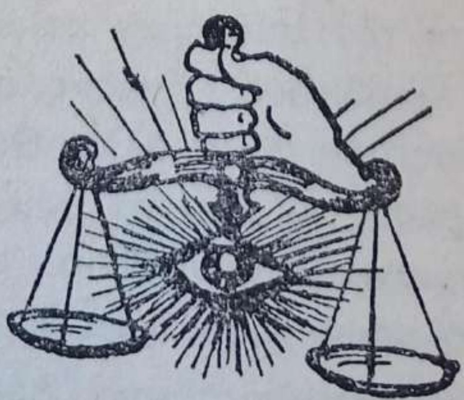
Κι' ἔχει προορισμὸ μεγάλο καὶ ὑψηλὸ ὁ ἄνθρωπος. Προορισμός του δὲν εἶναι οἱ ἀπολαύσεις καὶ οἱ ζωώδεις ἡδονές. Τὴν ψυχή του τὴν δονεῖ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ ὡραῖο, τὰ ἁγνό, τὸ ὑψηλό. Τὸν λογικὸ ἄνθρωπο δὲν ἔχουν οὔτε προορισμό, οὔτε δικαίωμα νὰ τὸν κυβερνοῦν οἱ ζωώδεις πόθοι.

Θέλω ὅμως, παιδί μου, νὰ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ παρεξηγήσῃς τὰ ὅσα σοῦ εἶπα, ὥστε νὰ φθάσῃς σὲ περιφρόνηση τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ παύσῃς νὰ ἐκτιμᾷς τοὺς ἀληθινοὺς ἐργάτας της. Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ πρόθεσίς μου. Κάθε ἄλλο. Θὰ εὔχωμαι μάλιστα νὰ μπορέσῃς κι' ἐσὺ νὰ ἀφιερωθῇς σὲ μιὰ σοβαρὴ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια. Ἐκεῖνο ποὺ σὲ συμβουλεύω νὰ προσέχῃς καὶ νὰ ἀποφεύγῃς εἶναι οἱ καταχρήσεις τῆς ἐπιστήμης. Αὐτὲς τὶς καταχρήσεις ποὺ τόσο κακὸ προξένησαν στὶς ἀνθρώ-

πινες ψυχές, ἀφοροῦσαν τὰ ὅσα μέχρι τώρα σοῦ ἀνέπτυξα.

Ἴσως ὅμως μοῦ παρατηρήσης ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ βιβλία ποὺ ὑποστηρίζουν τὴν ἐξέλιξη. Αὐτὴ ἡ παρατήρησίς σου εἶναι δυστυχῶς σωστὴ ἂν καὶ ὁ Δαρβινισμὸς ξεψυχᾶ πλέον κάτω ἀπ' τὰ χτυπήματα τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης. Ὁ λόγος ὅμως εἶναι προφανής.

Ἡ θεωρία τοῦ Δαρβίνου δὲν εἶναι μόνη της. Ἀκολουθεῖται δυστυχῶς ἀπὸ μιὰ πολὺ «βολικὴ» ἠθική, ποὺ πολὺ συμφέρει σὲ πολλοὺς συγχρόνους ἀνθρώπους. Εἶναι τὸ ἐπιστημονικὸ κάλυμμα τῆς ἀνήθικης ζωῆς τους. Γι' αὐτὸ μερικοὶ τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν ὑποστηρίζουν τόσο. Ἔχεις ἰδῆ ἑλώδεις ἐκτάσεις σὲ φεγγαρόλουστη νύχτα; Ὁλόκληρος ὁ ἀποπνικτικὸς βοῦρκος λάμπει! Ἔ, λοιπὸν ὁ Δαρβινισμὸς δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀκτινοβολία ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ βοῦρκο τῆς ἠθικῆς σαπίλας τῆς σύγχρονης ἁμαρτωλῆς κοινωνίας.

Ὁ μεγάλος εὐεργέτης

Στὴν ἐποχή μας, σὲ μιὰ μερίδα ἀνθρώπων ἐπικρατεῖ καὶ κάποια ἄλλη ἐπιδημία. Εἶναι ἡ τάσις τῆς ἐρεύνης τῶν ἀνατολικῶν θρησκευμάτων καὶ φιλοσοφικῶν συστημάτων τῶν διαφόρων σοφῶν μὲ σκοπὸ τὴν ἀπόδειξη ὅτι καὶ ἀλλοῦ ὑπάρχουν ἀλήθειες μεγάλες καὶ ἄρα ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι κάτι τὸ νέο καὶ τὸ μοναδικό.

Σ' αὐτοὺς ποὺ καταγίνονται μὲ τέτοιες ἔρευνες, θὰ παρατηρήσω ἐν πρώτοις ὅτι οἱ ἀρχὲς πολλῶν ἀνατολικῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων εἶναι παρμένες ἀπ' τὸ Χριστιανισμό. Καὶ ἂν ὅμως μᾶς παραπέμπουν σὲ θρησκεύματα προχριστιανικὰ δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀποδεικνύουν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν ὅτι οἱ βάσεις τῆς Θρησκείας μας βρίσκονται σ' αὐτὲς τὶς πρῶτες καταβολὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἔτσι ἂν μᾶς ὁδηγοῦν σὲ κάτι οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἀνατολῆς, αὐτὸ εἶναι ἡ περισσότερη ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τῆς πίστεώς

μας καὶ τοῦ ἀνεκτιμήτου πνευματικοῦ θησαυροῦ ποὺ κατέχομεν.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι ποὺ ξεχωρίζουν τὸν Χριστιανισμὸ ἀπὸ τὸν πολιτισμό, καὶ προσπαθοῦν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι ὑπάρχει μεταξύ τους ἀντίθεσις.

Στὸν ἄνθρωπο ὅμως ἐκεῖνον ποὺ ὑπάρχει μικρὰ ἔστω δόσις εἰλικρινείας, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἔργο καὶ δημιούργημα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ποιοί, παιδί μου, ἐξεπολίτισαν τοὺς βαρβάρους; Ποιὸς τοὺς ἔμαθε πῶς νὰ σπείρουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴ γῆ; Ποιὸς ἔφερε τὸ φῶς στὰ βάθη τῶν παρθένων δασῶν; Ποιὸς ἐξήρανε τὰ μολυσμένα ἕλη καὶ τὰ μετέβαλε σὲ καρποφόρους κάμπους; Ἡ ἱστορία σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα δίδει σαφῆ τὴν ἀπάντηση. Οἱ ἱεραπόστολοι. Οἱ στρατιῶτες οἱ γενναῖοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ἀφιέρωσαν τὴ ζωή τους στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Ἂς προχωρήσουμε ὅμως ἀκόμη περισσότερο. Γιὰ αἰῶνες ὁλόκληρους ποιὸς εἶχε στὰ χέρια του τὴν παιδεία; Ἡ Ἐκκλησία. Κανένας ἄλλος, οὔτε αὐτὸ τὸ Κράτος, δὲν ἐνδιεφέρετο γι' αὐτὴν καὶ γιὰ τὴν ἐπιστήμη γενικώτερα. Οἱ πρῶτοι σκαπανεῖς τῆς ἐπιστήμης εἶναι γνωστό, ὅτι ἦσαν μοναχοί.

Ποιοὶ ἀκόμη ἔσωσαν ἀπὸ τὸν ἐξαφανισμὸ τὰ μεγάλα ἔργα τῶν κλασσικῶν συγγραφέων τῆς ἀρ-

χαιότητος, ὥστε νὰ ἔχουμε ἐμεῖς σήμερα στὴ διάθεσή μας, ὅλα τὰ πολύτιμα ἔργα τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων φιλοσόφων; Καὶ πάλι οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ κληρικοὶ τοῦ Μεσαίωνος ποὺ νύχτες ὁλόκληρες ἀντέγραφαν ἀκούραστα.

Ἴσως νὰ ἔχης ἀκούσει τὴν ἱστορία τοῦ ἀετοῦ καὶ τοῦ βασιλίσκου.

Ὁ βασιλίσκος στοιχημάτισε κάποτε μὲ τὸν ἀετὸ ὅτι μπορεῖ νὰ πετάξη ψηλότερα. Ὁ ἀετὸς μὲ τὰ τεράστια φτερά του ξεκίνησε ἀμέσως βέβαιος γιὰ τὴ νίκη του. Ὁ μικρὸς ὅμως βασιλίσκος, κάθισε ἀνάμεσα στὶς φτεροῦγες του χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῆ ὁ ἀετὸς καὶ ὅταν ὁ βασιλιᾶς τῶν πουλιῶν πῆγε νὰ σταματήση κάπου, βέβαιος κατὰ τὴ γνώμη του νικητής, τὸ μικρὸ πουλὶ πέταξε ἀπὸ πάνω του καὶ μὲ μοχθηρία τοῦ εἶπε:

— Σὲ πέρασα· βλέπεις ὅτι εἶμαι ψηλότερα!

Ποτὲ ὅμως δὲν θὰ ἔφθανε στὸ σημεῖο αὐτὸ χωρὶς τὰ φτερὰ τοῦ ἀετοῦ.

Τὴν τακτικὴ τοῦ μοχθηροῦ βασιλίσκου κάνει καὶ ὁ σύγχρονος πολιτισμός. Καυχᾶται γιὰ τὸ ὕψος στὸ ὁποῖο ἀνέβηκε καὶ λησμονεῖ ὅτι στὸ ὕψος αὐτὸ δὲν τὸν ἔφεραν τὰ δικά του φτερά, ἀλλὰ τὰ φτερὰ τοῦ ἀετοῦ, δηλ. τῆς Θρησκείας, τῆς πίστεως τῆς χριστιανικῆς πάνω στὴν ὁποία στηρίχθηκε.

Πρέπει ὅμως νὰ προσέξης πολύ. Ὅσο εὔκολο εἶναι ν' ἀνέβη κανεὶς ψηλὰ ὅταν στηρίζεται πάνω σὲ γερὰ καὶ ρωμαλέα φτερά, ἄλλο τόσο καὶ πε-

ρισσότερο εὔκολο εἶναι νὰ κυλίση καὶ νὰ πέση ὅταν τὰ στερηθῆ.

Εἶδα κάποτε ἕνα μικρὸ παιδὶ ποὺ καταδιψασμένο ἔπινε μὲ λαχτάρα τὸ δροσερὸ νερὸ ἑνὸς πηγαδιοῦ. Ὅταν ὅμως ἔσβυσε τὴ δίψα του, ἔφτησε μέσα στὸ πηγάδι. Νὰ πῶς ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνη του.

Ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀποκρουστικὴ ἡ πρᾶξις ποὺ σοῦ ἀνέφερα, τὴν βλέπουμε ἐν τούτοις συνεχῶς νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ ποὺ ξεχνοῦν ὅτι τὸ πηγάδι ποὺ ξεδίψασε μὲ τὸ δροσερό νερό του τὴν ἀνθρωπότητα, εἶναι ἡ Θρησκεία, ἀπ' τὶς ἀρχὲς καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ὁποίας ξεδίψασαν κι' οἱ ἴδιοι, μόλις ὅμως τοὺς πέρασε ἡ δίψα, ἔφτησαν μὲ περιφρόνηση τὸν εὐεργέτη τους.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως, ὁ ἄνθρωπος ὁ σημερινὸς συνεχῶς καὶ περισσότερο καταλαβαίνει ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος μόνη της καὶ οἱ μεγάλες ἐφευρέσεις, δὲν ἀρκοῦν, οὔτε εἶναι σὲ θέση νὰ δώσουν στὸν ἄνθρωπο τὴν εὐτυχία. Καταπληκτικὴ εἶναι πράγματι ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης, αὐτὸ ὅμως δὲν ἐλαττώνει τὴν ἀνάγκη τῆς Θρησκείας. Ὁ τεχνικὸς πολιτισμός, μόνος του, δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ κάνη καλλίτερες τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων.

Ἀνάμεσα στὴ Θρησκεία καὶ στὸν τεχνικὸ πολιτισμὸ ὑπάρχει ἡ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ στὸ Πανεπιστήμιο.

Στὸ σταθμό, τρέχει, στριμώχνεται ὁ κόσμος γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ μιὰ θέση γιὰ νὰ ταξιδέψῃ. Ἐδῶ ἔχουμε καθαρὰ τὸν τεχνικὸ πολιτισμό.

Στὸ Πανεπιστήμιο ὅμως, θὰ δοῦμε νέους νὰ μοχθοῦν πάνω στὰ βιβλία, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ψυχική τους καλλιέργεια. Αὐτὸ εἶναι ἡ βάσις γιὰ μιὰ καλλίτερη κοινωνία.

Ἔχουμε βέβαια ἀνάγκη ἀπὸ μηχανές, ἀλλὰ ἔχουμε μεγαλύτερη ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν μόρφωση τῆς ψυχῆς. Καὶ τέτοια μόρφωση μόνο ὁ Χριστιανισμὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ.

Πιστεύω αὐτό ἀού βλέπω!

«Ἡ σπουδαιότερη αἰτία τῆς ἀπιστίας μας σὲ ὅ,τι μᾶς καλεῖ νὰ πιστέψουμε ἡ Θρησκεία, εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ ἐμπιστοσύνη ποὺ ἔχουμε στὴ δύναμη καὶ στὸ ἀλάθητο τοῦ μυαλοῦ μας».

Τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ **Eötvös** τὴν ἔνοιωσα ἀπόλυτα κάποια μέρα, ὅταν ἄκουσα ἕναν ἐργάτη,ποὺ νόμιζε ὅτι ἦταν πολὺ ἔξυπνος,νὰ λέγη:

— Ὄχι φίλε μου! Δὲν πιστεύω σὲ τίποτε τὸ ὑπερφυσικό. Δὲν πιστεύω στὸ Θεὸ καὶ στὴ Θρησκεία. Πιστεύω μόνο αὐτὸ ποὺ βλέπω!

Τὸ βλέμμα του ἄστραφτε ἀπὸ ὑπερηφάνεια, καθὼς ἔλεγε τὰ λόγια αὐτά, καὶ ἦταν ἀπολύτως βέβαιος ὅτι διετύπωσε μιὰ ἀλήθεια, ἱκανὴ νὰ συνταράξη τὸν κόσμο ὁλόκληρο. Πόσο ὅμως γελιόταν!

Γύρω μας, ὁ κόσμος ὁλόκληρος, εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ μυστήρια. Ὅσο τὸν μελετοῦν καὶ τὸν σπουδάζουν οἱ διάφοροι σοβαροὶ ἐρευνηταί, τόσο ὁμολογοῦν ὅτι δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὸν ἑρμηνεύσουν

μὲ τὴ δύναμη τοῦ νοῦ τους. Ὅσο δὲ σοφώτερος εἶναι κανείς, τόσο ταπεινώτερα ὁμολογεῖ τὴν ἀδυναμία του.

Ὅσο προχωροῦμε στὴ μελέτη, ὅσο περισσότερο μεγαλώνει ὁ κύκλος τῶν γνώσεών μας, τόσο καταλαβαίνουμε καλλίτερα ὅτι ὁ περιωρισμένος νοῦς μας προχωρεῖ μὲ βῆμα σημειωτὸν στὴ γνώση τῶν ἀτελείωτων μυστηρίων τῆς δημιουργίας. Ἂν θέλαμε νὰ ὁμολογήσουμε τὴν ἀλήθεια, θὰ ἔπρεπε νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι δὲν διακρίνουμε τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ νὰ διακρίνη ἡ κουκουβάγια στὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Ἀμέσως ὅμως ἀκούγεται τὸ παράπονο: «Πρέπει λοιπὸν νὰ πιστεύω; Νὰ πιστεύω τυφλά;».

Χωρὶς δισταγμὸ σοῦ ἀπαντῶ: Ναί! Πρέπει νὰ πιστεύης. Μὴ νομίζεις ὅτι αὐτὸ εἶναι φοβερό. Καὶ σ' ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ πράγματα ποὺ καθημερινὰ μᾶς περιβάλλουν, ὑπάρχουν πολλὰ τὰ ἄγνωστα, ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὰ πιστέψουμε. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ χαμογελᾶ εἰρωνικὰ γιὰ τὴν θρησκευτικὴ πίστη, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει μεσάνυχτα γιὰ ὅλα ἐκεῖνα τὰ σκοτεινὰ καὶ ἀδιευρεύνητα μυστήρια ποὺ περιβάλλουν ἀπὸ παντοῦ τὴ ζωή μας.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μοιάζει σὰν ἐκεῖνον ποὺ κάθεται στὸ βάθος κάποιου πηγαδιοῦ καὶ βλέπει πρὸς τὰ ἐπάνω. Τί μπορεῖ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ δῇ; Ἕνα κομμάτι οὐρανὸ καὶ τίποτε ἄλλο. Νὰ ποιὸ εἶναι τὸ μέτρο τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Εὐτυχῶς ὅμως ὅτι οἱ ἀληθινοὶ ἐπιστήμονες βάζουν τὰ πράγματα στὴ θέση τους. Νὰ π.χ. τί λέγει ὁ χημικὸς Scönbein: «Ὁ κόσμος νομίζει ὅτι οἱ γνώσεις μας εἶναι ἀπέραντες καὶ καταπληκτικές. Ἐμεῖς ὅμως ποὺ ξέρουμε ἀκριβῶς τὴν πραγματικότητα, γνωρίζουμε ὅτι δὲν κατέχουμε παρὰ ἕνα μικρὸ μόνο μέρος ἀπ᾽ ὅσα περικλείει μέσα της ἡ φύσις».

Τὰ ἴδια περίπου ὁμολογεῖ καὶ ὁ φυσικὸς Reinker ὅταν λέγη: «Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σωκράτους, ἡ φιλοσοφία ὁμολογεῖ ὅτι ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζει εἶναι ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε. Καὶ ἡ κατάληξίς της εἶναι πάντοτε ὅτι πρέπει νὰ πιστεύουμε. Αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα τῆς ἀνθρώπινης «σοφίας».

Βλέπεις, παιδί μου, πόσο ταπεινοὶ εἶναι οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες; Καὶ ἔρχεται κατόπιν ὁ ἀμόρφωτος ἐργάτης ἢ ὁ μικρὸς ἐπιπόλαιος φίλος σου καὶ σοῦ λένε ὅτι πρέπει νὰ πιστεύῃς ἐκεῖνο ποὺ βλέπεις καὶ τίποτε ἄλλο.

Πόσο δίκηο εἶχε ὁ Σαίξπηρ ὅταν ἔγραφε: «Μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὑπάρχουν πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπ᾽ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀνακαλύψῃ ἡ φιλοσοφία σου, Ὁράτιε!»

Καὶ ὁ περίφημος Οὖγγρος συγγραφεὺς Γκάρδονυ ἔγραφε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: «Αὐτὸς ποὺ πιστεύει σὲ ὅ,τι κι᾽ ἂν τοῦ ποῦν, εἶναι βλάκας.

Αὐτὸς ὅμως ποὺ δὲν πιστεύει παρὰ μόνο ὅ,τι βλέπει, δὲν βρίσκω λέξεις γιὰ νὰ πῶ τί εἶναι!».

Τὰ παραδείγματα ποὺ θὰ σοῦ ἐκθέσω τώρα, πιστεύω νὰ μὴ σοῦ ἀφήσουν ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων αὐτῶν.

Μήπως τά βλέπεις κι' αὐτά;

Ὑπάρχουν πράγματα κοινὰ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ποὺ χωρὶς νὰ τὰ δοῦμε τὰ πιστεύουμε καὶ δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ζήσουμε ἂν δὲν τὰ πιστεύαμε. Καὶ σὲ ἐρωτῶ:

— Ξέρεις τάχα, παιδί μου, ποιοὶ εἶναι οἱ γονεῖς σου καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς σου γενικῶς;

— Πῶς μπορῶ νὰ μὴ ξέρω; Θὰ μοῦ πῆς μὲ κατάπληξη.

— Καὶ ὅμως, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ξέρεις. Δὲν μπορεῖς νὰ βεβαιωθῆς. Ἁπλῶς, π ι σ τ ε ύ ε ι ς αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπαν ἀπὸ τότε ποὺ ἦσουν πολὺ μικρός.

Ὅταν ἀκόμη πρωτοπῆγες στὸ σχολεῖο, ὁ δάσκαλός σου, ἔγραψε στὸν πίνακα κάτι σχήματα καὶ σοῦ εἶπε:

— Αὐτὸ εἶναι τὸ Α ἢ τὸ Β ἢ τὸ Ο. Κι' ἐσύ, βέβαια, τὸ πίστεψες.

Ὅταν ἐπίσης διαβάζῃς τὴν Ἱστορία, ὅλα ὅσα

γράφονται σ' αὐτὴ τὰ πιστεύεις. ἔστω κι' ἂν δὲν τὰ εἶδες ποτέ σου.

Τί τὰ θέλεις, παιδί μου· εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ πιστεύουμε. Ἀλλιῶς δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ζήσουμε.

Ὁ σοφὸς νομομαθὴς Οὖγο Γκρότιος σημείωνε: «Ὅταν λείψῃ ἡ πίστις, ὅλα σωριάζονται σὲ ἐρείπια. Ἱστορία, φυσική, ἰατρικὴ καὶ αὐτὲς ἀκόμη οἱ συγγενικὲς σχέσεις».

Πιὸ σαφὴς ἀκόμη ὁ φυσικὸς Fechner λέγει: «Ὁ ἱστορικὸς στηρίζει τὶς γνώσεις του ἐπάνω στὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ ἔχει γιὰ τὶς πηγές του. Ὁ ἄλλος ἐπιστήμων, πιστεύει στὶς παρατηρήσεις καὶ στὰ συμπεράσματα τῶν προγενεστέρων του καὶ ἔτσι προχωρεῖ. Ἂν δὲν ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ πίστις τί θὰ ἐγίνετο ἡ ἐπιστήμη; Τὰ πάντα τότε θὰ ἐχάνοντο».

Ἔτσι εἶναι, ἀγαπητό μου παιδί. Στὴν καθημερινὴ ζωή μας, ἔχουμε ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπ' τὴν πίστη. Ὁ ἐπιστήμων πιστεύει στὶς πηγὲς καὶ στὰ πορίσματα ἄλλων. Ὁ δικαστὴς στοὺς μάρτυρες. Ὁ ἄρρωστος στὸ γιατρό. Ὁ σπουδαστὴς στὸ δάσκαλό του.

Ἀφοῦ λοιπόν, τόση πίστη μᾶς ζητᾶ ἡ ἐπιστήμη, γιατί σοῦ φαίνεται παράξενο ὅταν καὶ ἡ Θρησκεία κάνει τὸ ἴδιο, καὶ μάλιστα γιὰ πράγματα ποὺ τὸ μυαλό μας ἀδυνατεῖ νὰ τὰ συλλάβῃ;

Ἔρχονται ὅμως στ' αὐτιά μου τὰ λόγια ποὺ εἶναι ἕτοιμοι μερικοὶ νὰ μοῦ ποῦν:

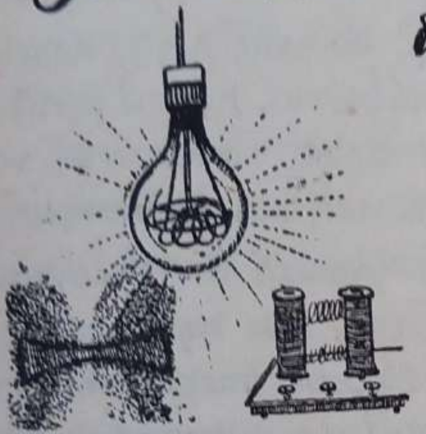
— Βέβαια δὲν εἶδα τὴν Ἀμερική. Πιστεύω ὅμως ὅτι ὑπάρχει, γιατὶ πολλοὶ ἄλλοι τὴν εἶδαν καὶ μοῦ τὸ εἶπαν. Δέχομαι τὶς ἐπιστημονικὲς θεωρίες γιατὶ τόσοι ἀξιόπιστοι ἄνθρωποι μὲ βεβαιώνουν γι' αὐτές.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς εἶναι σωστὲς καὶ τὶς παραδέχομαι κι' ἐγώ.

Ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς καὶ ἡ θέσις τῆς πίστεως ποὺ ζητᾶ ἡ Θρησκεία. Περιέχει ἡ Θρησκεία δόγματα ἀπρόσιτα στὸ ἀνθρώπινο λογικό. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὰ πιστεύουμε γιατὶ ἡ ἀλήθεια τους ἔχει βεβαιωθῆ ἀπὸ Ἐκεῖνον ποὺ τὰ λόγια Του εἶναι αὐτὴ ἡ Ἀλήθεια: ἀπὸ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό.

Καί ἄλλα πράγματα πού πιστεύεις......

Πίστη ζητοῦν καὶ αὐτὲς ἀκόμη οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες. Τὰ Μαθηματικά. Ἡ Γεωμετρία. Ἡ Φυσική.

— Μὰ τί σχέσι ἔχει ἡ πίστις μὲ τὰ Μαθηματικά; Θὰ μὲ ρωτήσης.

— Ἔχει πολὺ μεγάλη σχέσι. Σκέπτεσαι, βέβαια, γι' αὐτὸ καὶ ἀπορεῖς, ὅτι τὰ πάντα στὰ Μαθηματικὰ εἶναι κρῖκοι μιᾶς ἁλυσίδας ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν αὐστηρὴ λογική.

Δὲν ἔχεις ἄδικο, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ξεχνᾶς ὅμως ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἁλυσίδας δὲν στηρίζεται πουθενά! Μὲ ἄλλα λόγια οἱ βασικὲς ἀρχὲς ἀπ' τὶς ὁποῖες ξεκινοῦν τὰ πάντα, εἶναι πράγματα ποὺ τὰ δεχόμεθα ἁπλῶς· τὰ πιστεύουμε· δὲν τὰ ἀποδεικνύουμε ὅμως.

Θέλεις παραδείγματα; Ἄκουσε μερικά: Τὸ ὅλο εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ μέρος. Ἡ εὐθεῖα εἶναι ἡ συντομωτέρα ὁδὸς μεταξὺ δύο σημείων. Δύο ποσὰ ἴσα πρὸς τρίτον εἶναι καὶ μεταξύ των ἴσα.

— Μὰ ὅλα αὐτά, ἕνα βλέμμα ἁπλῶς νὰ ρίξης θὰ βεβαιωθῆς πὼς εἶναι ἀλήθεια.

— Πράγματι, παιδί μου, ἔτσι εἶναι. Γιατὶ ἂν δὲν ἦταν ἔτσι ἀλλοίμονό μας. Ἄρα εἶναι ἔτσι, γιατὶ πρέπει νὰ εἶναι ἔτσι. Νὰ ἀποδείξης ὅμως ὅτι πράγματι εἶναι ἔτσι;... Ἔ, αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον!

Ὅταν πᾶμε στὸ πεδίο τῆς Φυσικῆς ἢ τῆς Χημείας τὰ ἄγνωστα πολλαπλασιάζονται. Καὶ σὲ ρωτῶ: Τί εἶναι ὕλη; Ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ μπορῆ νὰ δώση ἀπάντηση θετικὴ καὶ ἀπόλυτη;

Ἄλλο. Τὰ σώματα εἶναι γνωστὸ ὅτι ἕλκονται. Ξέρεις ὅμως τί εἶναι ἕλξις; Ὁ Νεύτων ὡμολογοῦσε ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἕλξεως ὑπερβαίνει τὴν ἀντίληψί του. Καὶ ὅμως ὁλόκληρη ἡ ἐπιστήμη τῆς Ἀστρονομίας στηρίζεται ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴ δύναμι.

Καὶ γενικώτερα ὅμως. Τί εἶναι ἆρα γε αὐτὸ ποὺ λέμε δύναμις; Δὲν ξέρουμε τίποτε ἀπολύτως.

Ὁ Ἄγγλος φυσικὸς Θόμσων ἔγραψε τὰ ἑξῆς σημαντικά: «Τὸ μεγαλύτερο μυστήριο εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἕλξεως, καθὼς καὶ οἱ ἄλλες ἀτομικὲς δυνάμεις τοῦ μαγνητισμοῦ, ἠλεκτρισμοῦ κλπ. Μὲ ἀκόμη δὲ μεγαλύτερα μυστήρια μᾶς περιβάλλει ἡ ζωντανὴ φύσις. Σχεδὸν τίποτε δὲν καταλαβαίνουμε ἀπὸ ὅ,τι κινεῖ τοὺς ζωντανοὺς ὀργανισμούς. Τόσο μικρὲς εἶναι οἱ γνώσεις μας γιὰ τὶς λειτουργίες τῆς πέψεως, τῆς ἀναπαραγωγῆς, τῶν ἐνστίκτων, ὥστε μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι μόνο τὰ φαινόμενα ἀπαριθμοῦμε καὶ τίποτε παρὰ πάνω. Ἐκεῖνο ποὺ μὲ ὑπερηφάνεια ὀνομάζουμε γνῶσι δὲν εἶ-

ναι παρὰ ἕνα ἐλάχιστο μόριο ἀπ' ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν πραγματικὴ γνῶσι».

«Ὅταν σηκώνουμε τὸ χέρι μας ἢ ἀνοιγοκλείνουμε τὰ δόντια μας, ἔλεγε ὁ Παστέρ, κάνουμε πράγματα ποὺ μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ ἐξηγήσουμε».

Σὲ ρωτῶ ὅμως καὶ γιὰ κάτι ποὺ τὸ βλέπεις καθημερινά.

Τί εἶναι ἠλεκτρισμός;

Τὰ σπίτια μας φωτίζονται ἀπὸ αὐτόν. Ἀπὸ αὐτὸν θερμαίνονται. Αὐτὸς κινεῖ τὶς μηχανές. Μ' αὐτὸν λειτουργοῦν τὰ ραδιόφωνα. Αὐτὸς ἀξιοποιεῖ τὰ ἐργοστάσια. Θὰ ἀνετρέπετο ἡ σύγχρονος ζωὴ ἂν ἔλλειπε ὁ ἠλεκτρισμός. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, κανεὶς μέχρι σήμερα στὸν κόσμο δὲν ξέρει τί εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Στὸ Πολυτεχνεῖο τῆς Βουδαπέστης συνέβη κάποτε τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικὸ περιστατικό.

Ἕνας ὑποψήφιος παρουσιάσθη μπροστὰ στὸν Φυσικὸ Eötvös γιὰ νὰ ἐξετασθῆ. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ ἀπαντήση σὲ καμμιὰ ἐρώτηση καὶ βλέποντας ὅτι θὰ ἀπορριφθῆ, παρεκάλεσε τὸν καθηγητὴ νὰ τοῦ κάμη μιὰ τελευταία ἐρώτηση.

— Καλὰ λοιπόν, φίλε μου, πές μου τί εἶναι ὁ ἠλεκτρισμός;

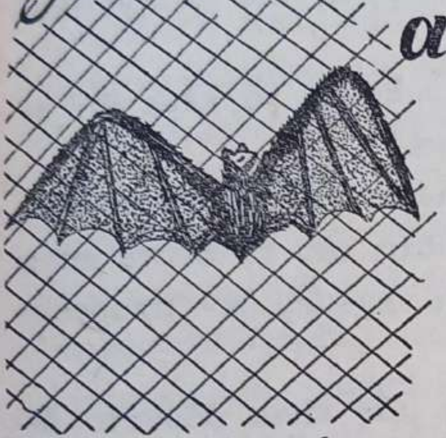
— Ὁ ἠλεκτρισμός;.. Τὸ ἤξερα ἀλλὰ τὸ ξέχασα κ. Καθηγητά.

Ὁ καθηγητὴς τότε γέλασε καὶ εἶπε:

— Τώρα, ἀγαπητέ μου, ἀξίζει πράγματι νὰ ἀπορριφθῆς. Μέχρι τώρα κανεὶς στὸν κόσμο δὲν γνώριζε τί εἶναι ὁ ἠλεκτρισμός. Μόνο ἐσὺ τὸ ἤξερες καὶ τὸ ξέχασες!

Ἂν ἦσαν λεπτότερες οἱ αἰσθήσεις μας

Θ' ἀκούσης πολλοὺς νὰ λένε:

— Πιστεύω ἐκεῖνο ποὺ μπορῶ νὰ ψηλαφίσω μὲ τὶς πέντε αἰσθήσεις μου.

Πόσο ἀλήθεια ὑπερηφανευόμαστε γι' αὐτὲς τὶς πέντε αἰσθήσεις μας! Ὑπερηφανευόμαστε γιατί δὲν ξέρουμε πόσο ἀδύνατες καὶ περιωρισμένες εἶναι!

Ἕνα καλοκαιριάτικο μεσημέρι, ἐνῶ βρισκόμουν σὲ μιὰ ὄμορφη ἐξοχὴ παρηκολούθησα μιὰ σκηνὴ ποὺ μοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση. Πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου σὲ ἀρκετὸ ὕψος, πετοῦσε ἕνας περήφανος ἀετός. Ξαφνικά, τὸν εἶδα νὰ μαζεύη τὰ φτερά του καὶ νὰ ὁρμᾶ σὰν κεραυνὸς πρὸς ἕνα σημεῖο ἐκεῖ κοντά μου καὶ νὰ ξαναεμφανίζεται σὲ λίγο, κρατῶντας στὸ ράμφος του ἕναν ποντικό. Κάπου ἐκεῖ στὸ πλάϊ μου κρυβόταν ὁ ποντικὸς κι' ἐγὼ δὲν τὸν ἔβλεπα. Ὁ ἀετὸς ἀπὸ πολὺ ψηλά, τὸν εἶδε. Ἐν τούτοις, ἐγὼ πιστεύω μόνο ὅ,τι βλέπω!

Εἶναι ἀκόμη γνωστὸ ὅτι τὰ μυρμήγκια βλέπουν τὶς ἀδιόρατες γιὰ τὸ ἀνθρώπινο μάτι ὑπεριώδεις

ἀκτῖνες, ἐνῶ μερικὲς πεταλοῦδες κανονίζουν τὸ πέταγμά τους ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ τῶν λουλουδιῶν ποὺ συλλαμβάνει ἡ δυνατή τους ὄσφρησις.

Ποιοῦ ἀκόμη ἀνθρώπου ἡ ὄσφρησις θὰ μποροῦσε νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν ὄσφρηση τοῦ κυνηγετικοῦ σκυλιοῦ;

Καὶ ὅμως ἐμεῖς ἐξακολουθοῦμε νὰ λέμε ὅτι πιστεύουμε μόνο ὅ,τι βλέπομε!

Μοιάζουμε ἔτσι μὲ τὸ μικρὸ ἐκεῖνο ζῶο ποὺ δὲν δεχόταν ὅτι ὑπάρχει μπροστά του τὸ βουνὸ πάνω στὸ ὁποῖο εἶχε σκοντάψει, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ δῇ.

Ἔτσι κι' ἐμεῖς. Ἐπειδὴ μᾶς εἶναι ἀδύνατο βέβαια ν' ἀντιληφθοῦμε μὲ τὸ φτωχὸ μυαλό μας τὰ μυστήρια τῆς πίστεως, τὰ πετᾶμε, δὲν τὰ πιστεύουμε. Τί βγαίνει ὅμως μ' αὐτό; Μήπως παύουν ἔτσι ν' ἀποτελοῦν πραγματικότητες; Ὅσο παύει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ βουνό, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ συλλάβουν τὰ μικροσκοπικὰ ματάκια τοῦ μικροῦ ζώου.

Παύουν μήπως νὰ ὑπάρχουν οἱ ἦχοι, ἐπειδὴ δὲν μποροῦν νὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν οἱ κωφοί;

Παύουν νὰ ὑπάρχουν τὰ χρώματα, ἐπειδὴ οἱ τυφλοὶ δὲν τὰ βλέπουν;

Καὶ γιὰ μᾶς ἀκόμη τοὺς ἄρτιους φυσιολογικοὺς ἀνθρώπους, ὑπάρχουν πολλὰ τὰ ἀσύλληπτα στὴ φύση.

Τὰ αὐτιά μας π.χ. δὲν μποροῦν νὰ συλλάβουν

πάνω ἀπὸ ἕνδεκα ὀκτάβες. Εἶναι ὅμως βέβαιο ὅτι στὴ φύση ὑπάρχουν ὄχι ἕνδεκα, ἀλλὰ χιλιάδες ὀκτάβες. 40.000 παλμικὲς κινήσεις τὸ δευτερόλεπτο παράγουν τὸν ἦχο ποὺ ἀκοῦμε. Ἂν ὅμως γίνουν 80.000 παλμικὲς κινήσεις; Τὸ ἀκουστικό μας τύμπανο δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὶς συλλάβη κι' ἔτσι δὲν θὰ ἀκούσωμε τίποτε!

Αὐτὴ εἶναι παιδί μου, ἡ πραγματικότης. Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅρια τῶν αἰσθήσεών μας, μὲ τὶς ὁποῖες μέρος μόνο, καὶ μάλιστα μικρό, τοῦ ὑπάρχοντος κόσμου ἀντιλαμβανόμεθα, ἐνῶ γιὰ τὸ ὑπόλοιπο εἴμαστε κουφοί, τυφλοί, ἀναίσθητοι!

Βλέπουμε μήπως τὰ ἀναρίθμητα μικρόβια ποὺ κυκλοφοροῦν παντοῦ γύρω μας; Οὔτε τὰ ὑποπτευόμεθα κἄν. Καὶ ὅμως. Δὲν πιστεύω πὼς ὑπάρχει κανεὶς ποὺ ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν ὕπαρξή τους,

Βλέπεις τώρα, παιδί μου, πόσο ἄθλιο ψέμα καὶ πλάνη εἶναι ἡ φράσις «δὲν πιστεύω παρὰ μόνο ὅ,τι βλέπω;» Ἂν δὲν μᾶς ἔδινε ὁ Θεὸς τὴν ὄσφρηση καὶ τὴ γεύση, θὰ λέγαμε ἀσφαλῶς ὅτι δὲν ὑπάρχουν μυρωδιὲς καὶ νοστιμάδες.

Ἕνας δυστυχὴς Εὐρωπαῖος περιηγητής, τιμωρήθηκε ἀπὸ τὸν βασιλέα τοῦ Σιὰμ μὲ τὴν ποινὴ τοῦ ραβδισμοῦ, ἐπειδὴ τοῦ εἶπε ὅτι στὴν πατρίδα του τὸν χειμῶνα τὸ νερὸ γίνεται στερεὸ ὥστε μποροῦν πάνω σ' αὐτὸ καὶ νὰ περπατοῦν ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι.

— Τόσο ἠλίθιους μᾶς περνᾶς, φώναξε ὁ βασιλεύς, ὥστε νὰ πιστέψωμε στὶς φαντασίες σου;

Κανένας ποτὲ στὸ Σιάμ, δὲν εἶχε δῆ πάγο. Μήπως ὅμως γιὰ τὸ λόγο αὐτό, δὲν ὑπῆρχε πράγματι στὸν κόσμο πάγος;

Ἂν εἴχαμε περισσότερες αἰσθήσεις

Δὲν πιστεύεις λοιπὸν παρὰ μόνον ὅ,τι ἀντιλαμβάνεσαι μὲ τὶς πέντε αἰσθήσεις σου;

Καλά! Ἂν ὅμως ἀντὶ πέντε εἶχες δέκα αἰσθήσεις; Φαντάζεσαι τὸ τί θὰ μποροῦσες ν' ἀντιληφθῇς;

Θὰ ξέρῃς ἴσως πὼς μερικὰ ζῶα ἔχουν πράγματι περισσότερες αἰσθήσεις ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Θέλεις μιὰ ἀπόδειξη;

Σ' ἕνα δωμάτιο μὲ σύρματα πρὸς ὅλες τὶς διευθύνσεις, ἀπ' τὰ ὁποῖα κρέμασαν μικρὰ κωδούνια, ἔκλεισαν μιὰ νυχτερίδα, ἀφοῦ τὴν τύφλωσαν. Ὧρες ὁλόκληρες ἡ τυφλὴ νυχτερίδα πετοῦσε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ χωρὶς οὔτε μιὰ φορὰ νὰ ἀγγίξῃ τὰ σύρματα. Καὶ ἦταν τυφλή! Πῶς ἔβρισκε λοιπὸν τὸ σωστὸ δρόμο; Τί τὴν ὡδηγοῦσε; Κάποιο βέβαια αἰσθητήριο ποὺ ἐμεῖς δὲν τὸ γνωρίζουμε.

Νὰ κι' ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Ἔστειλαν κάποτε ἀπὸ τὸ Βέλγιο μερικὰ περιστέρια στὴν Ἱσπανία καὶ τὰ ἔκλεισαν γιὰ πέντε χρόνια μέσα σ' ἕνα κλουβί. Ὅταν μετὰ τὰ πέντε χρόνια τὰ ἀ-

φησαν πάλι ἐλεύθερα, τὰ περιστέρια γύρισαν στὸν παληό τους κύριο στὶς Βρυξέλες! Πῶς βρῆκαν τὸ δρόμο; Πῶς καθωδηγήθηκαν; Βέβαια ἀπὸ κάποιο αἰσθητήριο ποὺ ἀπὸ ἐμᾶς λείπει.

Κι' ἕνα τρίτο καταπληκτικὸ περιστατικό. Ἔπιασαν κάποτε στὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανὸ μιὰ χελῶνα καὶ τὴ σημάδεψαν, ὥστε νὰ τὴν γνωρίζουν. Ὕστερα τὴ μετέφεραν στὴν Ἀγγλία καὶ τὴν ἔριξαν στὸ στενὸ τῆς Μάγχης. Θέλεις νὰ μάθης τὴ συνέχεια; Μετὰ τρία χρόνια τὴν ξανάπιασαν πάλι στὸ ἴδιο σημεῖο τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Ταξείδεψε όδηγημένη ἀπὸ κάποιο ἄγνωστο αἰσθητήριο 4000 λεῦγες στοὺς σκοτεινοὺς βυθοὺς τῶν ὠκεανῶν γιὰ νὰ ξαναπάη στὰ παλαιά της μέρη!

Δὲν εἶναι ὅμως μόνο τὰ παραδείγματα αὐτὰ ποὺ μαρτυροῦν ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλες αἰσθήσεις ποὺ ἐμεῖς δὲν τὶς διαθέτουμε. Τὸ ἴδιο μᾶς βεβαιώνει καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ παρατήρησις. Βλέπουμε δηλαλὴ ὅτι ὑπάρχουν στὴ φύση πράγματα ποὺ εἶναι βεβαιωμένη ἡ ὕπαρξίς τους, δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ τὰ ἀντιληφθοῦμε ἐμεῖς, γιατὶ δὲν κατέχουμε τὰ κατάλληλα ὄργανα.

Ὁ ὀργανισμός μας π.χ. εἶναι τελείως ἀνίκανος νὰ συλλάβη ὅλες τὶς μορφὲς τῆς θερμότητος. Ποιὸς ξέρει τί ὑπέροχα πράγματα θὰ μποροῦσαν νὰ πραγματοποιηθοῦν ἂν διαθέταμε καὶ τὴν αἴσθηση αὐτή;

Ἄπειρα ραδιοφωνικὰ κύματα κυκλοφοροῦν συ-

νεχῶς γύρω μας κι' ἐν τούτοις ἐμεῖς τίποτε δὲν καταλαβαίνουμε. Ὁ Πλάστης μας δὲν μᾶς ἔδωσε τὴν ἠλεκτρικὴ αἴσθηση. Ἐν τούτοις τὰ κύματα αὐτὰ ὑπάρχουν ἀφοῦ φέρνουν μέχρι τὸ δωμάτιό μου τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς τῶν διαφόρων σταθμῶν ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο. Ὅλα αὐτά, δὲν τὰ βλέπεις, παιδί μου, ὅπως ὅμως τὸ παραδέχεσαι ἀσφαλῶς, ὑπάρχουν.

Πόσο ἀκόμη ὑστερεῖ ἡ ἀκοή μας, τὸ καταλαβαίνεις ὅταν χρησιμοποιήσης ἀκουστικό.

— Ἂς μᾶς ἔκανε λοιπόν, ἀκούω κάποιον νὰ φωνάζη, ὁ Θεὸς μὲ αὐτιὰ ἀληθινὰ ἀκουστικὰ καὶ μάτια δυναμικότητος μικροσκοπίου!

Στάσου παιδί μου. Μὴ στενοχωρῆσαι. Καὶ ὄχι μόνο νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχαριστῆς τὸ Θεὸ ποὺ δὲν σοῦ ἔδωσε αὐτὲς τὶς αἰσθήσεις καὶ δὲν σὲ ἔκανε πιὸ εὐαίσθητο. Σκέπτεσαι τάχα, παιδί μου, ποιὰ θὰ ἦταν ἡ ζωή μας ἂν μπορούσαμε νὰ ἀκοῦμε καὶ νὰ βλέπουμε ὅ,τι γίνεται κι' ὅ,τι ὑπάρχει γύρω μας; Ἕνα ἀπέραντο φρενοκομεῖο!

Πῶς θὰ βρίσκαμε ἡσυχία ὅταν τὰ κύματα ὅλων τῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν μᾶς βομβάρδιζαν συνεχῶς;

Πῶς θὰ πίναμε τὸ νερὸ ὅταν θὰ βλέπαμε τὰ ἑκατομμύρια μικρόβια ποὺ κυκλοφοροῦν μέσα του;

Πῶς θὰ ἀφίναμε τοὺς πνεύμονές μας νὰ ἀνα-

πνέουν τὸν ζωογόνο ἀέρα τοῦ δάσους, ὅταν θὰ βλέπαμε πόσοι μικροοργανισμοὶ τὸν πλημμυρίζουν;

Ὦ παιδί μου! Εἴμαστε ἀληθινὰ εὐτυχεῖς ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὰ δοῦμε ὅλα αὐτά.

Τώρα δέ, νομίζω πὼς θὰ πείστηκες ὅτι ἡ ὑπερήφανη φράσις «πιστεύω μόνο ὅ,τι βλέπω» εἶναι κενὴ ἀπὸ κάθε περιεχόμενο καὶ δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα.

Καί ἄλλα ἐνδιαφέροντα πράγματα

Γύρω μας ὑπάρχουν ἄπειρα πράγματα πού δὲν τὰ καταλαβαίνουμε οὔτε καὶ τὰ αἰσθανόμεθα κἄν, χωρὶς συζήτησι ὅμως τὰ πιστεύουμε.

Νά ενα πρόχειρο παράδειγμα. Οἱ χημικοὶ λογαριάζουν συνήθως μὲ «μιλιγράμ», δηλαδὴ μὲ τὸ χιλιοστὸ τοῦ γραμμαρίου. Εἶδες ποτὲ αὐτὸ τὸ ἀπειροελάχιστο πραγματάκι; Δὲν ὑπάρχει μάτι ἀνθρώπινο ἱκανὸ νὰ τὸ δῆ. Καὶ ὅμως ὑπάρχει καὶ ζυγίζεται ἀκριβῶς μὲ τὶς εἰδικὲς ζυγαριές!

Μέσα σὲ κάθε ἄτομο οὐρανίου 92 ἠλεκτρόνια ἀρνητικά, στρέφονται συνεχῶς γύρω ἀπὸ 92 θετικά, ἕνα δισεκατομμύριο φορὲς τὸ δευτερόλεπτο! Τὸ χωρᾶ ὁ νοῦς σου; Ὄχι; Καὶ ὅμως δὲν μπορεῖς νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃς.

Ἔχεις ποτέ σου καταλάβει ὅτι ἡ γῆ μας περιστρέφεται στὸ κενὸ μὲ τὴν ἀφάνταστη ταχύτητα τῶν 30 χιλιομέτρων τὸ δευτερόλεπτο; Καὶ ὅμως ἐπειδὴ τὸ λένε οἱ ἐπιστήμονες τὸ πιστεύεις.

Ὦ, παιδί μου· πόσο δίκηο εἶχε ὁ Σίλλερ ὅταν ἔγραφε:

Διῶξε, ψυχή μου, τὶς ψευτιὲς τὶς πλάνες
βάστα γερὰ τὴν πίστη στὸ Θεό,
ὅ,τι ν' ἀκούσῃς καὶ νὰ δῇς σοῦ εἶν' ἀδύνατο,
ὁλόγυρά σου φτερουγίζει ὄμορφο κι' ἀληθινό!

Ὅσο πιὸ πολὺ θὰ μορφώνεσαι καὶ ὅσο ἡ πεῖρα σου θὰ μεγαλώνῃ, τόσο περισσότερο θὰ ὁμολογῇς ὅτι δὲν ξέρεις, δὲν γνωρίζεις, δὲν καταλαβαίνεις **τίποτε!**

Αὐτὸ εἶναι φυσικό. Μονάχα οἱ ἐπιπόλαιοι καὶ οἱ ἀνόητοι ἔχουν τὴ γνώμη ὅτι τὰ ξέρουν καὶ τὰ καταλαβαίνουν ὅλα. Μόνο αὐτὸς ποὺ δὲν συνηθίζει νὰ σκέπτεται νομίζει ὅτι προβλήματα ἄλυτα δὲν ὑπάρχουν. Γιὰ νὰ δῇς ὅτι αὐτὰ ποὺ σοῦ λέγω εἶναι ἀλήθεια, θὰ σοῦ κάνω μερικὲς ἐρωτήσεις στὶς ὁποῖες καὶ ὁ σοφώτερος ἄνθρωπος στὸν κόσμο θἆταν ἀδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ.

— Τί εἶναι ὁ χρόνος;

Ὅλοι νομίζουν πὼς τὸ ξέρουν. Κανεὶς ὅμως δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ δώσῃ ἕναν ὁρισμό. Ποιὸς μπορεῖ νὰ μᾶς πῇ τί εἶναι ἕνα δευτερόλεπτο; Ἴσως βέβαια μᾶς ἀπαντήσῃ κάποιος ὅτι εἶναι ὁ χρόνος ποὺ θέλει μιὰ ἁμαξοστοιχία γιὰ νὰ κάνῃ δρόμο ἑνὸς χιλιομέτρου. Ἡ ἀπάντηση βέβαια αὐτὴ δὲν εἶναι σοβαρὸς ὁρισμός.

Συχνὰ μιλᾶμε γιὰ παρόν, παρελθόν, μέλλον. Τί εἶναι ὅλα αὐτά; Γιὰ τὴν ἀκρίβεια παρὸν δὲν ὑπάρχει. Εἶναι κάτι τὸ ἀσύλληπτο. Λὲς πὼς τὸ κατέχεις μὰ αὐτὸ πέρασε κι᾽ ὅλας. Ἔγινε παρελθόν. Πρὶν τὸ ἁρπάξης ἦταν μέλλον.

Τότε λοιπὸν τί εἶναι παρόν; Ἀδύνατο νὰ τὸ καταλάβης. Μιλᾶς ὅμως μὲ βεβαιότητα γι᾽ αὐτό. Εἶναι κάτι ποὺ σοῦ δημιουργεῖ ἀπόλυτη βεβαιότητα κι᾽ ἐν τούτοις ὅσο τὸ σκέπτεσαι τόσο βλέπεις ὅτι σοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ χωρέση τὸ μυαλό σου.

Ἂν πᾶμε στὴν περιοχὴ τῶν ἀριθμῶν θὰ συναντήσουμε πράγματα ἀσύλληπτα, ἀκατάληπτα.

Ποιὸς εἶναι π.χ. ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς ποὺ μποροῦμε νὰ γράψουμε μὲ τρία ψηφία; Ἀσφαλῶς ὁ 999.

Πρόσεξε τώρα: Ἂν τὸ 999 τὸ γράψουμε ἔτσι 9^{99} (τὸ ὑψώσουμε δηλαδὴ εἰς τὴν 99ην δύναμιν) θὰ σχηματισθῆ ἕνας ἀριθμὸς μὲ 90 ψηφία, ποὺ ξεπερνᾶ τοὺς κόκκους τῆς ἄμμου ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ γεμίση ἕνα σακκὶ τόσο μεγάλο ὅσο ὁλόκληρη ἡ γῆ. Κι᾽ ἀκόμη περισσότερο. Ἂν τὸ σακκὶ ἦταν σὰν τὴν τροχιὰ ποὺ διαγράφει ἡ γῆ μέσα στὸ σύμπαν, πάλι δὲν θἄταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ χωρέση αὐτὸ ποὺ σημαίνει ὁ ἀριθμὸς 9^{99}.

Θέλεις νὰ προχωρήσω; Λοιπόν. Ἂν τὸν ἴδιο ἀριθμὸ τὸν γράψω 9)99, τότε θὰ σταματήση ὁ νοῦς σου. Ξέρεις, τί σημαίνει τὸ ἀθῶο αὐτὸ σχῆ-

μα; Γιὰ νὰ τὸ γράψουμε μὲ ἀριθμούς, χρειάζονται 369.963.000 ψηφία! Δηλαδή: Ἂν τὸ 9 τὸ ὑψώσουμε στὴν 9η δύναμι, θὰ βροῦμε τὸν ἀριθμὸ 387.429.489. Αὐτὸν τώρα τὸν ἀριθμὸ πρέπει νὰ τὸν ὑψώσουμε πάλι στὴν 9ην. Ἔτσι θὰ ἔχουμε ἕναν ἀριθμὸ μήκους 919 λευγῶν ποὺ γιὰ νὰ τὸν γράψουμε μᾶς χρειάζονται 28 χρόνια μὲ καθημερινὴ 10ωρο ἐργασία!

Πῶς νὰ τὰ χωρέση ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὅλα αὐτά; Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος θέλει συνεχῶς νὰ προχωρῆ. Αὐτὸ δὲν εἶναι κακό. Ἀρκεῖ νὰ μὴ γίνεται ὑπερήφανος, γιατὶ παρ' ὅλες τὶς γνώσεις του, ἂν ἐκεῖνα ποὺ ξέρει συγκριθοῦν μ' αὐτὰ ποὺ ἀγνοεῖ, θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογῆ μαζῆ μὲ τὸν Σωκράτη ὅτι: «ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα».

Θ' ἀκοῦς βέβαια νὰ λένε ὅτι ἡ πολὺ μελέτη ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀπιστία καὶ ἄρα ἕνας σοβαρὸς ἐπιστήμων δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι θρησκευτικός.

Σὲ βεβαιῶ, παιδί μου, ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συμβαίνει. Ἄκουσε τί λέγει σχετικὰ ὁ σοφὸς Βέλγος **Van Beneden**:

«Ὅσο οἱ γνώσεις μας γιὰ τὴ φύση γίνονται βαθύτερες, τόσο ριζώνει μέσα μας ἡ πεποίθησις ὅτι τὰ μυστήρια τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φωτισθοῦν, παρὰ μόνο μὲ τὴν πίστη στὴ σοφία καὶ τὴν παντοδυναμία τοῦ Μεγάλου Δημιουργοῦ, ποὺ ἔπλασε τὸ σύμπαν σύμφωνα μὲ

τὸ αἰώνιο σχέδιό Του. Νὰ στηθοῦν μνημεῖα τιμητικὰ γιὰ τοὺς μεγάλους ἐπιστήμονας. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅμως ποτέ, τί ὀφείλουμε σ' Ἐκεῖνον ποὺ ἔκρυψε ἀδιάλυτα μυστήρια, θαύματα ἀληθινά, μέσα στὰ μόρια τῆς σκόνης καὶ στὶς μικρὲς σταγόνες τοῦ νεροῦ».

Μελέτα παιδί μου. Ὅσο μελετᾶς τόσο θὰ βλέπης πόσο ἀπαραίτητη σοῦ εἶναι ἡ πίστις. Αὐτὸ ἐκφράζει καὶ ὁ Γερμανὸς ποιητὴς Geibel μὲ τοὺς στίχους του:

Μὴ σταματᾶς οὔτε στιγμὴ νὰ μελετᾶς: μελέτα·
μὰ πρέπει νὰ τὸ ξέρης ὅτι μικρὰ τὰ βήματά
(σου θἆναι
καὶ ταπεινὰ θὰ ὁμολογήσης κάποτε
ὅτι ἡ πίστις στὸ Θεό, ναί· σοῦ χρειάζεται!

Τὸ ἴδιο ἤθελε νὰ πῆ καὶ ὁ φιλόσοφος Βάκων μὲ τὸ ἀπόφθεγμά του: «ἡ μικρὴ γνῶσις τῆς ἐπιστήμης μπορεῖ νὰ φέρει στὴν ἀπιστία, ἡ πολὺ ὅμως γνῶσις αὐτῆς ὁδηγεῖ στὴν πίστη».

Ὁλόκληρη ἡ γύρω μας φύσις εἶναι γεμάτη μυστήρια. Γιατί λοιπὸν ἀποροῦμε γιὰ τὰ μυστήρια τῆς πίστεως;

Δὲν καταλαβαίνεις — καὶ ἐπαναστατεῖς γι' αὐτὸ — πῶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς, μπορεῖ νὰ χωρέση στὰ εἴδη τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ νὰ εἶναι παρὼν στὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο ποὺ μεταλαμβάνεις.

Γιατί ὅμως ἐπαναστατεῖς γι' αὐτό, καὶ δὲν πειράζεσαι ἀπὸ κάτι ἁπλούστερο ποὺ κι' αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνεις; Νά. Σοῦ παρουσιάζω δύο αὐγά: Τὸ ἕνα εἶναι κανονικό. Τὸ ἄλλο τὸ ἔχει κλωσσίσει μιὰ κλῶσσα τρεῖς ἑβδομάδες. Ἔχουν καμμιὰ διαφορά; Φαινομενικὰ ὄχι. Ὅλα τὰ χαρακτηριστικά τους εἶναι τὰ ἴδια. Ἐν τούτοις ἡ διαφορά τους εἶναι τεραστία. Τὸ ἕνα εἶναι ἄψυχο, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἔχει μέσα του ζωή.

Ἔτσι καὶ στὴ Θεία Εὐχαριστία φαινομενικῶς δὲν βλέπουμε καμμιὰ διαφορά, πιστεύουμε ὅμως, γιατὶ μᾶς τὸ εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν φαινομενικὴ αὐτὴ ἀδράνεια ὑπάρχει ὁ Ἴδιος. Ἡ παρουσία Του εἶναι πραγματικὴ καὶ γι' αὐτὸ ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι πηγὴ δυνάμεως ἀσύγκριτη.

Ἐγὼ ὅμως θὰ προχωρήσω περισσότερο καὶ θὰ σοῦ πῶ ὅτι εἶναι μεγάλο εὐτύχημα τὸ ὅτι ὁ Θεὸς διεφύλαξε ἀπὸ μᾶς τόσα μυστικά. Θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι Θεὸς ἐκεῖνος ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ χωρέση ὁλόκληρος μέσα στὸ ἀνθρώπινο μυαλό. Τὸ ὅτι λοιπὸν ἡ θρησκεία μας ἔχει μυστήρια αὐτὸ δὲν εἶναι εἰς βάρος της, ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις τῆς θεϊκῆς της καταγωγῆς. Ὁ Θεὸς θὰ παραμένη πάντοτε γιὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου μυστήριο βαθὺ καὶ ἀδιαπέραστο.

Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ ἄνθρωποι μεταξύ τους δὲν ἀποτελοῦν ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον μυστήρια; Ποιὸς

μπορεῖ νὰ πῆ ὅτι γνωρίζει ἀπόλυτα τὸ διπλανό του; Κι' ἐκεῖνος ἀκόμη ποὺ ἔχει αὐτὴ τὴν ἐντύπωση, κατὰ βάθος γελιέται. Ἀφοῦ λοιπὸν στοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχουν τόσα μυστήρια, πῶς νὰ μὴν ὑπάρχουν στὸ Θεὸ ποὺ εἶναι Ὂν ἀμέτρητες φορὲς ἀνώτερό μας; Τί Θεὸς θὰ ἦταν αὐτὸς ποὺ τὸ μικρό μας μυαλὸ θὰ μποροῦσε νὰ τὸν γνωρίση τελείως; Δὲν θὰ ἦταν Θεός. Θὰ ἦταν ἕνα ἄψυχο εἴδωλο.

Μὴ σὲ σκανδαλίζουν λοιπὸν τὰ μυστήρια τῆς θρησκείας μας. Ὁλόκληρη ἡ ζωή μας περιβάλλεται ἀπὸ μυστήρια. Ὁ ἔναστρος οὐρανὸς εἶναι μυστήριο. Ἡ ἀόρατη ζωὴ τῶν μικροοργανισμῶν εἶναι κι' αὐτὴ μυστήριο ἀκόμη βαθύτερο. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς δύο αὐτοὺς κόσμους εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ μυστήρια.

— Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τὸ Θεό! μοῦ παραπονῆσαι.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ξέρης ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμεῖς εἶναι μιὰ ἀνοησία. Γιὰ νὰ καταλάβης τὸ Θεὸ ἔπρεπε νὰ εἶσαι ἀνώτερός του. Μόνο ὁ ἀνώτερος εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβη ἀπόλυτα κάτι κατώτερό του.

Μᾶς στέλνει ἀδιάκοπα ὁ ἥλιος τὶς εὐεργετικές του ἀκτῖνες. Δίπλα ὅμως στὸ φῶς του παραμονεύει συνεχῶς ἡ σκιά. Ὁ Θεός, παιδί μου, εἶναι τόσο μεγάλος ὥστε μπροστά Του τὸ μικρό μας πνεῦμα συντρίβεται. Ἐκεῖνο λοιπὸν ποὺ μᾶς μένει καὶ

πού μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ κάνουμε, εἶναι νὰ λυγίζουμε μπροστά Του τὰ γόνατα καὶ τὰ χείλη μας νὰ ψιθυρίζουν εὐλαβικὰ ταπεινὴ προσευχή.

Θεέ μου, ἀδιαπέραστε κι' ἀπὸ τὸν πιὸ σοφό,
πού μόνο ἡ φλογερὴ ψυχὴ σὲ νοιώθει.
'Αδιάκοπα ἀκτινοβολεῖ ἡ ὕπαρξή σου, ἀλλὰ
(τὰ μάτια μας τ' ἀδύνατα
δὲν πλάστηκαν γιὰ νὰ μποροῦν τὴ λάμψη Σου
(νὰ ἀντικρύζουν.

Ἐργαστήριο καί πίστις

Μέσα στὴν ἤρεμη ἀτμόσφαιρα τῶν παρεκκλησίων ἡ ψυχὴ πετᾶ μὲ τὴ θερμή της προσευχὴ πρὸς τὸν παντοδύναμο Θεό.

Μέσα δὲ στὸ σοβαρὸ περιβάλλον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα προσπαθεῖ νὰ διερευνήση τὰ μυστήρια τῆς φύσεως.

Εἶναι ἆραγε δυνατὸν οἱ δύο αὐτοὶ χῶροι νὰ ἐναρμονισθοῦν μεταξύ τους; Ὑπάρχει μήπως τρόπος τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο νὰ συνδεθοῦν;

Εἴδαμε μέχρι τώρα ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀλληλοαποκλείονται καὶ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουμε συγχρόνως ἐπιστημονικὴ σοφία καὶ θρησκευτικὴ πίστη.

Ἀντὶ νὰ προσπαθήσω νὰ σοῦ παρατάξω νέα ἐπιχειρήματα, προτιμῶ νὰ σοῦ παρουσιάσω μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἐπιστημόνων διεθνοῦς κύρους, ποὺ μὲ τὴ ζωή τους καὶ τὶς ἀντιλήψεις τους, ἀποδεικνύουν κατὰ τὸν πιὸ εὔγλωττο τρόπο ὅτι εἶναι ψέμα ὅτι ὁ σύγχρονος μορφω-

μένος ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ πιστός.

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι τόσο πολλά, ποὺ ἂν ἀποφάσιζα νὰ τὰ παρατάξω ὅλα, θὰ χρειαζόταν νὰ γεμίσω ὁλόκληρους τόμους. Γι' αὐτὸ θὰ σοῦ ἀναφέρω τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ καὶ σπουδαῖα. Ἂν ὅμως ἐνδιαφέρεσαι νὰ πληροφορηθῇς περισσότερα, μπορεῖς νὰ καταφύγῃς σὲ εἰδικὰ βιβλία ποὺ γράφτηκαν γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

Οἱ μελετηταὶ τοῦ οὐρανοῦ

Ἀνάμεσα στοὺς διασήμους μελετητὰς τοῦ Οὐρανοῦ, τοὺς ἀστρονόμους, ποὺ διακρίθησαν γιὰ τὴν ἐπιστημονική τους ἐπίδοση, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ γιὰ τὴ βαθειὰ θρησκευτική τους πίστη, θὰ συναντήσῃς καὶ τοὺς ἑξῆς:

Κοπέρνικος (1473 - 1543). Ἦταν μοναχός. Εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ διετύπωσε τὴν θεωρία ὅτι τὸ κοσμικό μας σύστημα εἶναι ἡλιοκεντρικό. Περιττὸ βέβαια νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὶς θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις ἑνὸς ποὺ ἐγκατέλειψε τὸν κόσμο καὶ ἔγινε μοναχός.

Κέπλερ (1571 - 1630). Ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀστρονόμους ὅλων τῶν αἰώνων. Στὸ σύγγραμμά του «Κοσμογραφικὸν μυστήριον», ἀντὶ προλόγου ἔθεσε τὸν Ψαλμόν, «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ». Μετὰ ἀπὸ τὴν διατύπωσιν τοῦ τρίτου νόμου του ποὺ παρουσίασε μπροστά του τὴν ὑπέροχη ἁρμονία τοῦ Σύμπαντος, δὲν μπόρε-

σε νὰ συγκρατήση τὸ θαυμασμό του καὶ ἔψαλε μὲ ἀληθινὸ λυρισμὸ τὴν ἀνυπέρβλητη σοφία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἑξῆς:

«Πόσο μεγάλος εἶναι ὁ Θεός μας; Πόσο ἄπειρη εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ σοφία Του; Οὐρανέ, γῆ, ἥλιε, σελήνη, ἄστρα, δοξολογῆστε Τον. Καὶ σὺ ψυχή μου ψάλλε στὸν Κύριο καὶ Δημιουργό σου ἀκατάπαυστο αἶνο μέχρι τὴν τελευταία μου πνοή! Τιμὴ καὶ δόξα ἀνήκει σ' Αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν».

Κάποια ἄλλη του δὲ μελέτη, τὴν τελειώνει ὡς ἑξῆς:

«Πρὶν ἀπομακρυνθῶ ἀπ' τὸ τραπέζι τῶν ἐπιστημονικῶν μου ἐρευνῶν, θέλω νὰ σηκώσω τὰ μάτια καὶ τὰ χέρια μου στὸν οὐρανὸ καὶ ν' ἀφήσω τὴν ταπεινή μου προσευχή, θερμὴ νὰ ὑψωθῆ πρὸς Αὐτὸν ποὺ δημιούργησε τὸ φῶς».

Στὸ τέλος τοῦ ἔργου του «Περὶ τῆς ἁρμονίας τῶν κόσμων» βρίσκουμε αὐτὴ τὴν προσευχή:

«Κύριε καὶ δημιουργέ μου! Θερμὰ σ' εὐχαριστῶ ποὺ μὲ τὰ δημιουργήματά Σου μοῦ ἔδωσες τόση χαρά. Σ' εὐχαριστῶ ποὺ μὲ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Σου μοῦ χάρισες ἀληθινὴ ἀπόλαυση. Ὅσο μπόρεσα μὲ τὸ μικρό μου μυαλὸ ν' ἀντιληφθῶ τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο Σου, φανέρωσα στοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀσύλληπτο κάλλος τῆς δημιουργίας σου. Κύριε, συγχώρεσέ με, ἂν εἶπα τίποτε ἀνάξιο τῆς μεγαλωσύνης Σου ἢ κάτι ποὺ δὲν ἀποδίδει ὁλό-

κληρο τὸν ἀπέραντο σεβασμὸ ποὺ ὀφείλουμε στὸ ἅγιο ὄνομά Σου».

Ὁ Νεύτων (1643 - 1727) κάθε φορὰ ποὺ πρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἔσκυβε μὲ σεβασμὸ τὸ κεφάλι. Στὸ τέλος δὲ τοῦ περίφημου ἔργου του «Αἱ βασικαὶ μαθηματικαὶ θέσεις τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας» σημειώνει:

«Ἡ θαυμασία τάξις ποὺ ἐπικρατεῖ εἰς τὸν ἥλιο, τοὺς πλανήτας καὶ τοὺς κομήτας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχῃ ἄλλη ἀρχὴ ἀπὸ τὰ σχέδια καὶ τὴ διακυβέρνηση ἑνὸς Ὄντος Πανσόφου καὶ Παντοδυνάμου... Ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς ζῶν. Εἶναι ὂν πράγματι τέλειο καὶ βρίσκεται ὑπεράνω τῆς δημιουργίας».

Ἀλλοῦ γράφει μὲ ἀληθινὰ μεγαλειώδη μετριοφροσύνη.

«Δὲν ξέρω ποιὰ γνώμη ἔχει γιὰ μένα ὁ κόσμος. Ἐγὼ ὅμως θεωρῶ τὸν ἑαυτόν μου σὰν τὸ παιδάκι ἐκεῖνο ποὺ παίζει στὴν ἀκρογιαλιὰ μαζεύοντας βότσαλα καὶ κοχύλια, ἐνῶ μπροστά του ἁπλώνεται ὁ ἀπέραντος ὠκεανὸς τῆς ἀληθείας ποὺ παραμενει γι᾿ αὐτὸ ἄγνωστος καὶ μυστηριώδης».

«Ὅ,τι γνωρίζομε, γράφει πάλι σὲ ἄλλο σημεῖο, εἶναι μιὰ σταγόνα νεροῦ, ἂν τὸ συγκρίνουμε μὲ τὸν ὠκεανὸ αὐτῶν ποὺ ἀγνοοῦμε».

Γι' αὐτό, στὸν μεγάλο αὐτὸν ἐπιστήμονα καὶ πιστὸ ἄνθρωπο, ἀξίζουν πράγματι ὅσα γράφτηκαν ἐπάνω στὸν τάφο του.

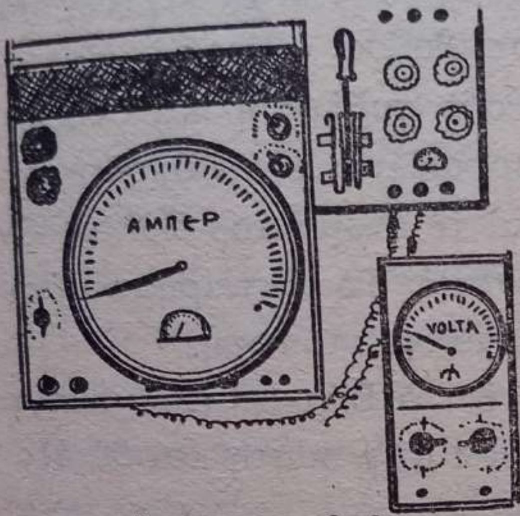
«Ἐδῶ κεῖται ὁ Ἰσαὰκ Νεύτων... ὁ ἀκατάβλη-

τος καὶ μεγαλοφυὴς καὶ πιστὸς ἐρευνητὴς τῆς φύσεως, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μὲ τὴ μεγάλη σοφία του ἀπεκάλυψε τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν ὑποδειγματικὴ ζωή του ἔδωσε ἕνα μεγάλο παράδειγμα εὐαγγελικῆς ἁπλότητος».

Ὁ Μέδλερ (1847), ὁ σπουδαῖος Γερμανὸς ἀστρονόμος, διετύπωσε καὶ τὴν ἑξῆς σκέψη: «Ἕνας σοβαρὸς ἐπιστήμων εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνη ἀρνητὴς τοῦ Θεοῦ, γιατὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ βυθίζεται στὴ μελέτη τοῦ Θείου ἐργαστηρίου καὶ μένει ἔκθαμβος ἐμπρὸς στὴν ἄπειρη σοφία, χωρὶς νὰ τὸ θέλη λυγίζει τὰ γόνατά του καὶ προσκυνᾷ ταπεινὰ τὸ πάνσοφο ὑπέρτατο Πνεῦμα».

Ὁ Λεβερριὲ (1811 - 1877) ποὺ μὲ καταπληκτικοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ χωρὶς τηλεσκόπια ἀπέδειξε τὴν ὕπαρξη τοῦ πλανήτου Ποσειδῶνος, ἦταν πιστὸς χριστιανὸς καὶ εἶχε στὸ Ἐργαστήριό του τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου πάνω στὴν ὁποία τὸ κουρασμένο του βλέμμα εὕρισκε τὴν ἀνάπαυση.

Οἱ Φυσικοί

Πρῶτος ὁ περίφημος σοφὸς τοῦ 17ου αἰῶνος Μ π ό ϋ λ (1626—1691) ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Καὶ τὰ σοφώτερα ἀκόμη βιβλία τοῦ κόσμου, ἂν συγκριθοῦν μὲ τὴν Ἁγία Γραφὴ δὲν εἶναι παρὰ πλανῆται ποὺ παίρνουν τὸ φῶς καὶ τὴ λάμψη τους ἀπὸ τὸν ἥλιο».

Ὁ Γ κ α λ β ά ν η (1737 - 1798), ἦταν Φραγκισκανὸς μοναχός.

Ὁ Β ό λ τ α (1745 - 1827), ὁ πασίγνωστος ἐφευρέτης τῶν ἠλεκτρικῶν ρευμάτων, παρακολουθοῦσε καθημερινῶς τὴ Θεία Λειτουργία καὶ δὲν ἦταν μόνο ὁ ἴδιος ὑποδειγματικὸς πιστός, ἀλλὰ ἔκαμε καὶ τὸν Κατηχητὴ στὰ παιδιά, χωρὶς νὰ σκέπτεται ὅτι αὐτὸ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἰδιότητά του. Συχνὰ ἐπίσης προσήρχετο στὰ Ἄχραντα Μυστήρια.

Σχετικὸ μὲ τὸν μεγάλο αὐτὸν σοφό, εἶναι καὶ τὸ ἑξῆς περιστατικό.

Τὸ 1815 ἕνας ἄρρωστος ποὺ ἡ κατάστασίς του ἦταν σοβαρή, δὲν ἤθελε νὰ ἐξομολογηθῆ καὶ νὰ κοινωνήση, λέγοντας ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι κατάλληλη γιὰ τοὺς ἀγραμμάτους μόνο καὶ τοὺς ἀμαθεῖς, ἐνῶ γιὰ τοὺς μορφωμένους εἶναι περιττὴ καὶ ἄχρηστη. Ἄδικα προσπαθοῦσε ὁ ἱερεὺς νὰ τὸν μεταπείση. Πάνω ὅμως στὴ συζήτηση καὶ ὑποστηρίζοντας ὅτι πολλοὶ μορφωμένοι εἶναι ὑποδειγματικοὶ πιστοί, ἀνέφερε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Βόλτα σὰν παράδειγμα χαρακτηριστικό. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτό, ἔκαμε στὸν ἄρρωστο μεγάλη ἐντύπωση.

— Ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Βόλτα εἶναι πιστός, τότε κι' ἐγὼ θὰ ἐπιστρέψω στὴν πίστη καὶ θὰ ἐξομολογηθῶ.

Ὁ ἱερεὺς ἔτρεξε ἀμέσως στὸν μεγάλο σοφὸ καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ γράψη δυὸ λόγια στὸν δυστυχισμένο ἄρρωστο ἁμαρτωλό.

Σοῦ παραθέτω, παιδί μου, ὁλόκληρη τὴ μεγαλειώδη ἀπάντηση τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνθρώπου:

«Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ καταλάβω γιατὶ μερικοὶ ἀμφιβάλλουν γιὰ τὴν εἰλικρίνεια καὶ σταθερότητα τῆς πίστεώς μου. Ἐγὼ πάντοτε ὡμολογοῦσα τὴν πίστη μου σ' ὅλον τὸν κόσμο· τὴν πίστη τὴ χριστιανικὴ μὲ τὴν ὁποίαν γεννήθηκα καὶ μεγάλωσα.

Εἶναι βέβαια ἀλήθεια ὅτι ὑστέρησα σὲ πράξεις ἀγάπης ποὺ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ καὶ ὁμολογῶ ὅτι ὑπῆρξα ἔνοχος σὲ πολλὰ ἁμαρτήματα. Ποτὲ ὅμως δὲν ἐπέτρεψε ὁ Θεός, νὰ

χάσω τὴν πίστη μου. Ἂν δὲ τὰ ἁμαρτήματά μου ἔκαναν μερικοὺς νὰ νομίζουν ὅτι εἶμαι ἄπιστος, πρόθυμα μετανοῶ γι' αὐτὰ καὶ ζητῶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Διακηρύττω, λοιπόν, καὶ πάντοτε θὰ εἶμαι πρόθυμος νὰ κάνω τὸ ἴδιο, ἔστω κι' ἂν αὐτὸ ἀπαιτήση θυσίες, ὅτι πίστευα καὶ θὰ πιστεύω πάντοτε στὴν ἁγία Χριστιανικὴ Θρησκεία, ποὺ εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ καὶ ἀλάνθαστη καὶ αἰωνίως θὰ εὐγνωμονῶ τὸ Θεὸ ποὺ μοῦ ἔδωσε αὐτὴ τὴν πίστη, μέσα στὴν ὁποία εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ ζήσω καὶ νὰ πεθάνω, πιστεύω δὲ ἀκλόνητα ὅτι μέσῳ αὐτῆς θὰ ἐπιτύχω καὶ τὴν χαρὰν τῆς αἰωνιότητος.

Πιστεύω βέβαια ὅτι ἡ πίστις εἶναι ὑπερφυσικὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Ἐν τούτοις χρησιμοποίησα καὶ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα μέσα γιὰ νὰ τὴν ἐνισχύσω καὶ νὰ διαλύσω ὅλες τὶς ἀμφιβολίες ποὺ ζητοῦσαν νὰ μὲ σκανδαλίσουν. Μελέτησα πολὺ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Διάβασα τὰ ἔργα τῶν ὑπερασπιστῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν της. Ζύγισα τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατά. Ἔτσι πέτυχα νὰ τὴν θεμελιώσω μέσα μου καὶ πείστηκα ὅτι εἶναι ἀξιόπιστος γιὰ κάθε ψυχὴ ποὺ δὲν διεστράφη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἀξίζει πράγματι νὰ τὴν ἀγαπήση κανεὶς καὶ νὰ τὴν ἐγκολπωθῆ.

Αὐτὴ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως ποὺ μοῦ ζητήθηκε καὶ τὴν ἔδωσα μὲ εὐχαρίστηση, ποὺ τὴν ἔγραψα μὲ τὸ ἴδιο μου τὸ χέρι καὶ τὴν ὑπέγραψα, μπορεῖ νὰ παρουσιαστῆ ὁπουδήποτε, γιατὶ ἐγὼ δὲν «ἐ-

παισχύνομαι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ». Ἡ εὐχή μου δὲ εἶναι νὰ ἀποδώση καλοὺς καὶ πολλοὺς καρπούς.

(Μιλᾶνο 5 Ἰανουαρίου 1918).

Ἀλέξανδρος Βόλτα».

Νὰ καὶ ἕνα ἄλλο μεγάλο ὄνομα: Ἀ μ π ὲ ρ (1775 - 1835). Ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἠλεκτροδυναμικῆς, ἔλεγε συχνὰ στὸ φίλο του Ὀζανάμ.

—Φίλε μου Ὀζανάμ, πόσο εἶναι μεγάλος ὁ Θεὸς καὶ πόσο μικρὲς καὶ ἀσήμαντες οἱ γνώσεις μας!

Ὁ περίφημος αὐτὸς σοφὸς ἔλεγε ἀκόμη ὅτι ἡ ἁρμονία τοῦ Σύμπαντος, ἀποδεικνύει τὴν ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ, χάρις δὲ σ' αὐτὴ τὴν ἁρμονία οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ζοῦν μὲ ἄνεση καὶ ἀσφάλεια πάνω στὴ γῆ.

Ὅταν κάποτε εἶχε ἀρρωστήσει, κάποιος φίλος του τοῦ σύστησε νὰ διαβάζη κάθε μέρα ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴ «Μίμηση».

— Ὁλόκληρο τὸ βιβλίο τὸ ξέρω ἀπ' ἔξω! ἦταν ἡ ἀπάντηση τοῦ σοφοῦ φυσικοῦ.

Ὁ Ρ ο β έ ρ τ ο ς Μ ά γ ε ρ ποὺ διετύπωσε τὴν ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, ἔδωσε τὴν ἑξῆς ἀπάντηση σὲ ὅσους ζήτησαν νὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν ὑπὲρ τοῦ ὑλισμοῦ.

«Μέσα στὸ ζωντανὸ ἐγκέφαλο εἶναι βέβαιο ὅτι γίγονται μερικὲς μεταβολὲς καὶ ὅτι οἱ πνευματικὲς ἐνέργειες ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὶς μεταβολὲς

αὐτές. Πλανᾶται ὅμως ὅποιος θέλει νὰ ταυτίση αὐτές τὶς δύο ἐνέργειες. Νὰ ἕνα παράδειγμα. Γιὰ κάθε τηλεγραφικὴ ἐπικοινωνία ἀπαιτοῦνται ὡρισμένα χημικὰ μέσα. Εἶναι ὅμως λογικὸ νὰ ταυτισθῆ τὸ περιεχόμενο τοῦ τηλεγραφήματος μὲ τὴ χημικὴ ἐνέργεια ποὺ κινεῖ τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα; Κάτι τὸ ἀνάλογο συμβαίνει στὴ σκέψη καὶ τὸν ἐγκέφαλο. Ὁ ἐγκέφαλος δὲν εἶναι παρὰ τὸ ὄργανο. Δὲν εἶναι τὸ πνεῦμα. Τὸ πνεῦμα χρησιμοποιεῖ τὸ ὄργανο· βρίσκεται δὲ ἔξω ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἄρα εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνη ἀντικείμενο πειραμάτων. Μὲ τὴν πιὸ μεγάλη πεποίθηση διακηρύττω σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο ὅτι ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη εἶναι τὸ προκαταρκτικὸ σχολεῖο γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ στὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία».

Ὁ Φραουνχόφερ (1787 - 1826) ποὺ ἀνεκάλυψε στὸ ἡλιακὸ φάσμα τὶς γραμμὲς ποὺ φέρουν τὸ ὄνομά του, τόσο αὐστηρὸς ἦταν στὰ ζητήματα τῆς Θρησκείας, ὥστε δὲν ἔτρωγε ποτὲ κρέας τὴν Παρασκευή.

Ὁ Ἄγγλος φυσικὸς Μάξουελ (1879) ἔκανε πάντοτε ὁ ἴδιος τὴν βραδυνὴ οἰκογενειακὴ προσευχὴ καὶ κοινωνοῦσε κάθε μῆνα. Τὸ συνέδριο τῶν Ἄγγλων φυσικῶν τοῦ Μπράδφορτ τοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ κάνη τὴν ἑξῆς θαρραλέα ὁμολογία πίστεως:

«Τὸ μάθημα ποὺ παίρνουμε ἀπὸ τὶς ἀναλλοίωτες ἰδιότητες τῶν ἡλιακῶν συστημάτων εἶναι ὅτι οἱ

ἀκριβεῖς ὑπολογισμοί μας, ἡ ἀλήθεια τῶν κρίσεων καὶ ἡ ἐντιμότης τῶν πράξεών μας, ποὺ θεωροῦνται ὡς τὰ εὐγενέστερα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ταιριάζουν, γιατὶ ἀποτελοῦν καὶ τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ὄντος ποὺ ἐδημιούργησε καὶ ἔδωσε ὑπόστασιν εἰς τὰ πάντα».

Δική του εἶναι ἡ ἑξῆς ὡραία προσευχή:

«Παντοδύναμε Θεέ, ἐσὺ ποὺ ἔπλασες τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα Σου καὶ τοῦ ἔδωσες τὴν ἀθάνατη ψυχή, ὥστε νὰ μπορῆ νὰ σὲ ἀγαπᾶ καὶ νὰ κυβερνᾶ τὰ δημιουργήματά σου, μάθε μας νὰ μελετοῦμε τὰ ἔργα Σου ἔτσι ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ ἐπικρατοῦμε στὴ γῆ καὶ τὸ πνεῦμα μας νὰ εἶναι πάντοτε πρόθυμο νὰ σὲ ὑπηρετῆ. Ἀξίωσέ μας νὰ δεχθοῦμε τὸν ἅγιο Λόγο Σου καὶ νὰ πιστέψουμε σ' Αὐτὸν ποὺ ἀπέστειλες γιὰ νὰ μᾶς φέρη τὴ σωτηρία καὶ νὰ συγχωρήση τὰ ἁμαρτήματά μας. Ὅλα αὐτὰ στὰ ζητοῦμε στὸ ὄνομα Αὐτοῦ τοῦ Ἰδίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ὁ ἐπίσης Ἄγγλος Φυσικὸς Τζαίημς Πρέσκοτ Φοὺλ (†1889) ἔγραφε:

«Τὰ φαινόμενα ποὺ βλέπουμε ὅπου κι' ἂν στρέψουμε τὸ βλέμμα μας, μᾶς μιλοῦν πολὺ εὔγλωττα γιὰ τὴν σοφία καὶ τὸ εὐλογητὸ χέρι τοῦ Παντοδύναμου Δημιουργοῦ τῶν πάντων. Παντοῦ ἐπικρατεῖ τάξις. Ὁ πολύπλοκος μηχανισμὸς τῆς φύσεως κινεῖται μὲ ἀκρίβεια παραδειγματική, διότι πάνω ἀπὸ τὰ πάντα πλανᾶται ἡ Θεία Θέλησις».

Ἄλλοι σοφοί

Ποιὸς δὲν γνωρίζει τὸν Λ ι ν ν α ῖ ο; (1707-1778) τὸν ἱδρυτὴ τῆς νεωτέρας Βοτανικῆς; Ὅλοι τὸν γνωρίζουν. Δὲν ξέρω ὅμως ἂν γνωρίζουν ἐπίσης τὴν μεγάλη του εὐσέβεια ποὺ τὴν ἐκδηλώνει στὰ βιβλία του γράφοντας τὰ ἑξῆς: «Εἶδα τὸ πέρασμα τοῦ Θεοῦ, τοῦ αἰωνίου, παντογνώστη, παντοδυνάμου, ἄπειρου καὶ ἡ ψυχή μου γέμισε κατάπληξη καὶ θαυμασμό».

Ὁ Χημικὸς Λ ι ε μ π ὶ κ (1805 - 1873) ἔκαμε ἔντονη δημόσια διαμαρτυρία πρὸς ἐκείνους ποὺ χρησιμοποιοῦν τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες γιὰ νὰ καταπολεμήσουν τὴν πίστη καὶ τὸ Θεό. Νὰ πῶς ἐκφράζεται στὸ ἔργο του «Ἡ ἐφηρμοσμένη Χημεία»: «Ἐκεῖνος ποὺ μέσα στὸ ἀπέραντο βιβλίο τῆς φύσεως προσπαθεῖ νὰ διαβάση τὶς σκέψεις τοῦ Θεοῦ, θὰ αἰσθανθῇ τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο καὶ τὴν ἀνυπέρβλητη σοφία τοῦ Πλάστου».

Ὁ δὲ μεγάλος Βακτηριολόγος Π α σ τ έ ρ, (1822 - 1896), ἐθρήσκευε μὲ πεποίθηση καὶ ἔδωσε μιὰ χαρακτηριστικὴ ἀπάντηση σὲ κάποιον μαθητή του ποὺ τὸν ρώτησε πῶς μπορεῖ νὰ μένη χριστιανὸς ὕστερα ἀπὸ τόσες μελέτες.

— Ἐπειδὴ ἀκριβῶς μελέτησα πολύ, ἔχω τὴν πίστη ἑνὸς Βρεττανοῦ χωριάτη.

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Γεωλογίας Κ ά ρ ο λ ο ς Λ ύ ε λ λ (1797 - 1875) γράφει καὶ τὰ ἑξῆς στὸ βιβλίο του «Αἱ ἀρχαὶ τῆς Γεωλογίας». Ὅπου κι' ἂν στρέψουμε τὶς ἔρευνές μας, ἀνακαλύπτουμε συνεχῶς καὶ φανερώτερα τὰ ἴχνη τοῦ Δημιουργοῦ Νοῦ, τὴν πρόνοια, τὴ σοφία καὶ τὴ δύναμή Του».

Ὁ διάσημος Γάλλος Φυσιοδίφης Μ π ε κ ε σ ὲ λ (1788 - 1878) ἔγραφε: «Ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν ἀνόργανο στὴν ὀργανικὴ ζωή, ἀποτελεῖ μυστικὸ τοῦ Δημιουργοῦ. Εἴμεθα λοιπὸν ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθοῦμε τὴν ὕπαρξη μιᾶς πρώτης δημιουργικῆς αἰτίας, ἡ ὁποία ἐργάζεται συνεχῶς γιὰ τὴν συντήρηση τῆς ζωῆς».

Ὁ ἐρευνητὴς τῶν ραδιενεργῶν ἀκτίνων Β ε σ ζ έ λ σ κ η, ἔθεσε ὡς ἐπιστέγασμα τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐργασίας τὴν ἑξῆς θαυμάσια ὁμολογία: «Ὅσο βαθύτερα προχωρεῖ κανεὶς στὴ μελέτη τῶν μυστικῶν τῆς φύσεως, τόσο ὑποχρεώνεται νὰ ἀναγνωρίση τὴν ἄπειρη τελειότητα ποὺ χαρακτηρίζει καὶ τὶς πιὸ μικρὲς ἀκόμη λεπτομέρειες τῆς δημιουργίας. Οἱ ἔρευνές μας δὲν μποροῦν πα-

ρὰ νὰ ἔχουν ὡς κατάληξη τὸ συμπέρασμα τοῦ ποιητοῦ: «Ὦ Θεέ, ἀπρόσιτε καὶ στὸ σοφώτερο ἀκόμα!»

Ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας Χημείας, ὁ πολὺς Λ α β ο υ α ζ ι έ (1743 - 1794) εἶναι γνωστὸ ὅτι ἐξετελέσθη κατὰ τὴν Γαλλικὴ ἐπανάσταση ἐπειδὴ ἐξακολουθοῦσε νὰ μένη πιστὸς στὸ Χριστό.

Ὁ βιογράφος τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς περὶ ἀτόμων θεωρίας, τοῦ Ἄγγλου Δ ά λ τ ω ν (1766 - 1844), λέγει ὅτι «ὁ σοφὸς αὐτὸς ἐπιστήμων, ἀποτελοῦσε πρότυπο εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς».

Μὲ θερμὸ πράγματι ζῆλο διακηρύττει τὴν πίστη του καὶ ὁ μεγαλύτερος μαθηματικὸς τοῦ 19ου αἰῶνος, ὁ Κ ο σ ὶ (1789 - 1857). Νὰ τί λέγει:

«Εἶμαι χριστιανός! Πιστεύω δηλαδὴ στὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἐπίστευαν σ' Αὐτὸν ὁ Κοπέρνικος, ὁ Καρτέσιος, ὁ Νεύτων, ὁ Λάϊβνιτζ, ὁ Πασκάλ, ὅπως ἐπίστευσαν ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀστρονόμοι, φυσικοὶ καὶ μαθηματικοὶ τῶν αἰώνων ποὺ πέρασαν. Εἶμαι χριστιανὸς καὶ ἂν θέλετε σᾶς λέγω εὐχαρίστως τὸ γιατί. Σᾶς λέγω λοιπὸν ὅτι ἡ πίστις μου δὲν ὀφείλεται σὲ κληρονομικὲς προλήψεις, ἀλλὰ στὴ βαθειὰ ἔρευνα καὶ τὴ μακροχρόνια μελέτη. Εἶμαι χριστιανὸς μὲ ὅλη τὴν εἰλικρίνειά μου, ὅπως ἦσαν ὁ Κορνήλιος, ὁ Ρακίνας, ὁ Λαβρουγιέρ, ὁ Μποσσουέ, ὁ Φενελών, ὅπως εἶναι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ διασήμους ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ ἀποτελοῦν ἀληθινὰ τὸ καύχημα

τῶν ἐπιστημονικῶν μας ἱδρυμάτων. Συμμερίζομαι μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ τὴ βαθειὰ πίστη ποὺ διεκήρυξαν μὲ τὴ φωνὴ καὶ μὲ τὰ ἔργα τους, ὁ Ρουφφίνι, ὁ Λαενέκ, ὁ Ἀμπέρ, ὁ Πελετιέ, ὁ Φρεϊσινέ, ὁ Κοριόλις καὶ πολλοὶ ἄλλοι σύγχρονοι σοφοί. Ἀποφεύγω νὰ ὀνομάσω τοὺς ζῶντας, γιατὶ ξέρω πόσο εἶναι ταπεινοί, θέλω ὅμως νὰ πῶ ὅτι συνήντησα ὅλο τὸ ἀσύγκριτο μεγαλεῖο τῆς χριστιανικῆς πίστεως στοὺς μεγάλους μου φίλους· τὸν ἱδρυτὴ τῆς θεωρίας τῶν κρυστάλλων Χώϋ, τοὺς ἐφευρέτας τῆς κινίνης καὶ τοῦ στηθοσκοπίου Πελλετιὲ καὶ Λαενέκ, τὸν ἀτρόμητον θαλασσοπόρον Φρεϋσινὲ καὶ τὸν μεγαλοφυῆ ἐφευρέτη τῆς ἠλεκτροδυναμικῆς, τὸν Ἀμπέρ».

Ὁ εὐσεβὴς αὐτὸς ἐπιστήμων ὅταν ἦταν πλέον ἑτοιμοθάνατος καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι ἔρχεται ὁ Ἱερεὺς γιὰ νὰ τὸν κοινωνήση, εἶπε νὰ στολίσουν μὲ τὰ πιὸ ὄμορφα λουλούδια τοῦ κήπου του τὴ σκάλα ἀπ' τὴν ὁποία θὰ περνοῦσε ὁ Κύριος γιὰ νὰ ἔλθη στὸ προσκέφαλό του.

Τὸ φωτεινὸ παράδειγμα τοῦ Κ ο σ ί, ἀκολούθησαν καὶ ἄλλοι μαθηματικοί.

Ὁ Ὄ λ ε ρ (1707 - 1783) ἦταν ὁ τύπος τοῦ προσευχομένου σοφοῦ, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ κέρδισε τὸν τίτλο τοῦ μεγαλυτέρου μαθηματικοῦ τῶν αἰώνων ὁ Γ κ ά ο υ ς ἔγραφε σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν φίλο του Μπολιγιέ:

«Χαῖρε ἀγαπητέ μου φίλε! Χαρούμενο νὰ σοῦ

εἶναι τὸ ὄνειρο αὐτῆς τῆς ζωῆς ποὺ εἶναι ἡ πρόγευσις τῆς αἰωνίου καὶ ἀληθινῆς ζωῆς ποὺ μᾶς περιμένει στὴν οὐράνια Πατρίδα μας. Στὴν ἔνδοξη αὐτὴ Πατρίδα ὅλα, ἡ ὀκνηρία, αἱ θλίψεις, οἱ ἀνάγκες, θὰ παύσουν νὰ βαρύνουν τὸ ἀναγεννημένο πνεῦμα μας. Ὅποιο λοιπὸν φορτίο κι' ἂν ἔχουμε σ' αὐτὴ τὴ ζωή, ἂς τὸ σηκώνουμε μὲ θάρρος καὶ χωρὶς γογγυσμούς, ἔχοντας πάντοτε μπροστὰ στὰ μάτια μας τὸν μεγάλο καὶ ὑψηλὸ σκοπό μας. Μεγάλη θὰ εἶναι ἡ χαρά μας ὅταν τὴν ἐπίσημη ἐκείνη ὥρα ποὺ μᾶς περιμένει, μπορέσουμε νὰ ἀποθέσουμε τὸ βαρὺ φορτίο μας καὶ δοῦμε νὰ πέφτη τὸ πυκνὸ πέπλο ποὺ σκέπαζε τὰ μάτια μας».

Θὰ μποροῦσα, παιδί μου, γιὰ πολὺ ἀκόμη νὰ ἐξακολουθήσω νὰ ἀναφέρω παραδείγματα πιστῶν σοφῶν. Ποιὸς ὁ λόγος ὅμως; Ὅσους ἀνέφερα, νομίζω πὼς ἀρκοῦν γιὰ νὰ διώξουν ὅλες τὶς ἀμφιβολίες σου γιὰ τὸ ζήτημα τῆς συνυπάρξεως καὶ τοῦ συμβιβασμοῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ὄχι λοιπόν, παιδί μου. Δὲν ἀποκλείει ἡ πίστις τὴν ἐπιστήμη. Κάθε ἄλλο. Ὅλοι αὐτοὶ ποὺ εἶδες παρὰ πάνω νὰ μιλοῦν μὲ τόσο ζῆλο γιὰ τὴν πίστη εἶναι ἐπιστήμονες πρώτης γραμμῆς. Ὀνόματα παγκοσμίου ἐκτιμήσεως καὶ φήμης. Δὲν εἶναι εὔγλωττο αὐτὸ τὸ παράδειγμα τῶν μεγαλυτέρων ἀνθρωπίνων πνευμάτων ποὺ λυγίζουν τὰ γόνατα μπροστὰ στὸ ἀνυπέρβλητο μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ; Ὅταν κανεὶς ἀντικρύζη τὰ παραδείγματα αὐτά,

δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ παραδεχθῆ ἀπόλυτα αὐτὸν τὸν ὁρισμό:

«Ἐκεῖνος, ποὺ θαμπωμένος ἀπὸ τὶς ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις, χαμογελᾶ μὲ εἰρωνικὴ διάθεση μπροστὰ στὸ θέαμα ἑνὸς πιστοῦ ἢ ἑνὸς λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὁ ἡμιμαθής».

Οἱ ἀληθινὰ μεγαλοφυεῖς, ὑποκλίνονται μπροστὰ στὰ χριστιανικὰ δόγματα. Τὰ χέρια των εἶναι πρόθυμα νὰ ὑψωθοῦν σὲ προσευχή. Τὸ πνεῦμα τους κινεῖται συνεχῶς πρὸς αἶνον τοῦ Δημιουργοῦ, μπροστὰ στὴν ἀνυπέρβλητη σοφία τοῦ Ὁποίου ἀποκαλύπτονται.

Θέλεις νὰ δῆς καὶ τί ἀποτελέσματα δίδει μιὰ στατιστικὴ ποὺ ἔκαμε ὁ Ντέννερ στὸ βιβλίο του, «Ἡ θρησκεία τῶν φυσιολόγων;»

Ἐπὶ 300 διασήμων ἐπιστημόνων κατώρθωσε νὰ διακριβώση τὶς πεποιθήσεις τῶν 262. Ἐξ αὐτῶν οἱ 242 ἦσαν πιστοί, 15 ἀδιάφοροι καὶ 6 (2%) μόνον ἦσαν ὑλισταί.

Ἂν λοιπόν, παιδί μου, σοῦ δώσουν στὰ χέρια βιβλία ποὺ θὰ λένε ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀρνεῖται τὴ θρησκεία, νὰ θυμᾶσαι πάντα πὼς σοῦ μιλᾶ ὄχι ἡ ἀληθινὴ ἐπιστήμη, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ 2% τῆς στατιστικῆς.

Πρέπει δὲ ἐπὶ πλέον νὰ ξέρης ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ 2% δὲν εἶναι κἂν ἐπιστήμονες πρώτου μεγέθους, ἀλλά, κατὰ τὸν χαρακτηρισμό

τοῦ Λιεμπίκ, «περιπατηταὶ τῶν συνόρων τῆς ἐπιστήμης».

Δὲν εἶναι λοιπόν, τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης καρπός, ἡ ἀθεΐα. Ἀπὸ ποῦ ὅμως πηγάζει; Μᾶς ἔρχεται κυρίως ἀπ' τὴ Φιλοσοφία. Ἀπὸ ἐκείνους πού, χωρὶς νὰ στηρίζωνται πουθενά, ὑποστηρίζουν ἁπλῶς ὅτι ἀρκοῦν οἱ φυσικοὶ νόμοι γιὰ νὰ ἐξηγήσουν τὰ πάντα καὶ κλείνουν θεληματικὰ τὰ μάτια στὰ διάφορα ἐρωτηματικά.

Καὶ εἶναι βέβαιο, ὅτι οἱ νόμοι αὐτοὶ ἐξηγοῦν πράγματι πολλά. Δὲν ἐξηγοῦν ὅμως ἕνα καὶ βασικό: Ποιὸς τοὺς δημιούργησε αὐτοὺς τοὺς νόμους; Ποιὸς εἶναι Αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν ἀσύλληπτη δύναμη νὰ ἐπιβάλῃ σ' ὁλόκληρο τὸ Σύμπαν τοὺς νόμους τοὺς δικούς Του;

Γι' αὐτὸ ἔχει δίκηο ὁ Eötvös ὅταν γράφη:

«Ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὅσο μεγάλη κι' ἂν εἶναι, τὸ πολὺ μπορεῖ νὰ ὁδηγήσῃ στὴν κυριαρχία τοῦ πνεύματος πάνω στὴν καρδιά. Ἡ Θρησκεία ὅμως αὐτὰ τὰ δύο, τὰ ἐναρμονίζει. Νὰ γιατὶ ἡ πίστις μπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ ἀπολύτως τὴ Φιλοσοφία, ἐνῶ ἡ Φιλοσοφία εἶναι ἀνίκανη νὰ πάρῃ τῆς Θρησκείας τὴ θέση... Τὰ ἐξαιρετικὰ καὶ σοφὰ πράγματι ἀνθρώπινα πνεύματα, ἔχουν μεγαλύτερη ἀκόμη ἀνάγκη τῆς Θρησκείας, γιατὶ περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀντιλαμβάνονται καὶ κατανοοῦν τὰ στενά, στενώτατα ὅρια τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου».

Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς τέχνης

Ἂς πᾶμα τώρα, ἀγαπητό μου παιδί, σὲ ἕνα ἄλλο πεδίο τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, γιὰ νὰ ἰδῆς ὅτι καὶ μεταξὺ τέχνης καὶ πίστεως, οἱ σχέσεις εἶναι ἀδελφικές.

Ἀσφαλῶς θὰ ξέρης πολλοὺς συγγραφεῖς, ζωγράφους, γλύπτας, μουσικούς, καλλιτέχνας γενικῶς, ποὺ τὸ μεγάλο τους ταλέντο ἦταν παράλληλο μὲ τὴν ζωντανὴ θρησκευτική τους πίστη, ποὺ ἀποτελοῦσε μάλιστα γι' αὐτούς, τὴν σπουδαιότερη πηγὴ ἐμπνεύσεως.

Ἐν τούτοις δὲν τὸ θεωρῶ περιττὸ νὰ σοῦ ὑπενθυμίσω μερικὰ ὀνόματα.

Ἀνάμεσα στοὺς συγγραφεῖς, ξεχωρίζει ἀσφαλῶς ὁ Δ ά ν τ η ς (1265 - 1321) ποὺ τὸ περίφημο ἔργο του, ἡ «Θεία Κωμωδία», εἶναι μιὰ ὑπέροχη ἐξύμνησις τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Καὶ ἀκολουθεῖ μιὰ ὁλόκληρη σειρά, μέσα στὴν ὁποία διακρίνονται τὰ ὀνόματα τῶν Τοδί, Πετράρχη, Μανδζότι, Λόπε ντὲ Βέγα, Καλδερὸν καὶ Κορ-

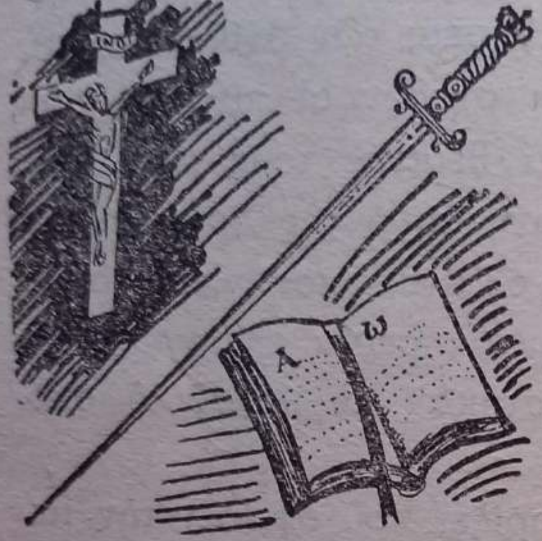
νηλίου. Ὅλοι αὐτοὶ ἦσαν ὑποδειγματικοὶ χριστιανοί.

Χρειάζεται, τώρα νὰ σοῦ πῶ γιὰ τοὺς ζωγράφους τοῦ μεσαίωνος; Μιὰ ματιὰ στὰ μουσεῖα ὅπου βρίσκονται τὰ ἔργα τους, εἶναι ἀρκετὴ νὰ μᾶς πείση γιὰ τὶς πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Θὰ δοῦμε ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ πίνακές τους εἶναι εἰκόνες ἁγίων. Τὰ θέματά τους εἶναι ὅλα παρμένα ἀπὸ τὴν ἀκένωτη πηγὴ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Ἀφιέρωσαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τὸ μεγάλο ταλέντο τους στὴν ὑπηρεσία τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐργάστηκαν μὲ μοναδικὸ σκοπό, τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ποιὸς ἀκόμη δὲν γνωρίζει ποῦ ὀφείλει τὴν μεγάλη της ἀνάπτυξη ἡ μουσική; Ποιὸς ἀμφισβητεῖ ὅτι οἱ πιὸ ὑπέροχες θρησκευτικὲς συνθέσεις εἶναι θέματα θρησκευτικά, ἀφιερωμένα στὴν ἐκκλησιαστικὴ λατρεία; Εἶναι αὐτὸ ἕνα γεγονός, ποὺ εἶναι φυσικὴ συνέπεια ἑνὸς ἄλλου γεγονότος· τοῦ γεγονότος δηλαδὴ ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι μουσουργοὶ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι θρησκευτικοί.

Ὁ Μ π ὰ χ συνέθεσε ἔργα ἀποκλειστικῶς θρησκευτικά. Ὁ Μ π ε τ ό β ε ν στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τῶν ἔργων του ἔβαζε πάντοτε τὴ φράση «Αἶνος στὸ Θεὸ» καὶ ὁ Λ ὶ σ τ ἔφθασε στὸ σημεῖο ν' ἀπαρνηθῆ τὴν κοσμικὴ δόξα καὶ νὰ γίνη μοναχός.

Κι' αὐτοὶ ἦσαν πιστοί

Ἂς ρίξουμε ὅμως τὸ βλέμμά μας καὶ στοὺς ἄλλους μεγάλους ἄνδρας τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ ἀνήκουν στὸν τομέα τῆς πολιτικῆς ἢ στοὺς στρατιωτικούς. Θὰ συναντήσουμε καὶ ἐδῶ θαυμάσια παραδείγματα εἰλικρινοῦς θρησκευτικῆς ζωῆς.

Ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς Φραγκλῖνος, σὲ κάποια σύσκεψη ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις σημαντικὲς γιὰ τὸ μέλλον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἶπε, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς παρόντας.

— Ἂς προσευχηθοῦμε, κύριοι. Ἔχω πολλὰ χρόνια στὴν πλάτη μου, ἀλλὰ ὅσο ζῶ, τόσο καλλίτερα καταλαβαίνω ὅτι Ἐκεῖνος ποὺ ρυθμίζει τὰ πεπρωμένα τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ὁ Θεός. Ἂν ἕνα πουλὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πέσῃ κάτω χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ὁ Θεός, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ στερεωθῇ

καὶ νὰ προοδεύση μιὰ χώρα χωρὶς τὴν βοήθειά Του;

Ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους στρατηγοὺς τῆς ἱστορίας ὁ Τ ε λ λ ῆ (1659 - 1732) ὅταν πολεμοῦσε τρία πράγματα εἶχε πάντοτε ἐπάνω του. Τὸ ξίφος του, τὸν Ἐσταυρωμένο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο. Κάθε ἡμέρα παρακολουθοῦσε τὴ θεία λειτουργία καὶ ὅταν τραυματίστηκε θανάσιμα, μετελάμβανε καθημερινῶς, πέθανε δὲ προφέροντας τὰ λόγια τοῦ Ψαλμοῦ «Κύριε ἐπὶ Σοὶ ἤλπισα, καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῶ».

Ἄλλος μεγάλος στρατηγὸς ὁ Εὐγένιος τῆς Σαβοΐας (1663 - 1736), πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη φρόντιζε νὰ ἐξομολογῆται καὶ προσηύχετο μὲ ἐξαιρετικὸ ζῆλο.

Στὸ γραφεῖο του ὁ Χ ί ν δ ε ρ μ π ο υ ρ γ κ εἶχε κρεμάσει τὴν ἐπιγραφή : Π ρ ο σ ε ύ χ ο υ κ α ὶ ἐ ρ γ ά ζ ο υ.

Ὁ νικητὴς τοῦ α΄ παγκοσμίου πολέμου, στρατάρχης Φ ὸ ς ἔλεγε: «Στὶς κρισιμώτερες στιγμές, μὲ στήριζε ἡ πίστις στὴν αἰώνια ζωὴ καὶ στὸν ἀγαθὸ καὶ εὔσπλαγχνο Θεό. Ἐκεῖνο ποὺ φώτιζε τὴν ψυχή μου, ἦταν ἡ προσευχή».

Πίστευε λοιπόν παιδί μου!

Νὰ συνεχίσω; Δὲν νομίζω πὼς ὑπάρχει πλέον ἀνάγκη. Ἴσως μοῦ πεῖ κανεὶς ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ συντάξῃ καὶ ἕναν ἀντίθετο κατάλογο ὀνομάτων. Ἕναν κατάλογο ἀπίστων. Τὸ παραδέχομαι. Αὐτὸ ὅμως καθόλου δὲν ἐλαττώνει τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ἀξία τῶν παραδειγμάτων ποὺ σοῦ ἀνέφερα. Γιατί, παιδί μου, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἡ πίστις δὲν εἶναι γέννημα τοῦ νοῦ, ἀλλὰ τῆς θελήσεως καὶ κυρίως ἔργο τῆς Θείας Χάριτος. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ εἶναι κανεὶς μορφωμένος καὶ ἄπιστος, ἀλλὰ ὅσα σοῦ εἶπα δείχνουν ὅτι μπορεῖ ἐπίσης νὰ εἶναι κανεὶς μεγάλος σοφὸς καὶ συγχρόνως πιστὸς χριστιανός. Δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει ἀντίθεσις καὶ διαμάχη πίστεως καὶ ἐπιστήμης.

Στὸ τέλος τῶν «Ἐξομολογήσεών» του, ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος γράφει τὰ ἑξῆς πολὺ ψυχολογημένα λόγια: «Μᾶς ἔπλασες, Κύριε, γιὰ Σένα καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι ἀνήσυχη ἀφοῦ δὲν βρίσκει

τὴ γαλήνη της κοντά Σου». Νὰ ὁ ἀγῶνας τῶν ἀνθρώπινων ψυχῶν. Νὰ ἡ προσπάθεια ἡ μάταια τῶν δυστυχισμένων ἐκείνων ποὺ προσπαθοῦν νὰ ζήσουν τὴ ζωή τους μακρυὰ ἀπὸ τὸ Θεό.

Ἡ μεγάλη Γαλλικὴ ἐπανάστασις προσπάθησε νὰ δημιουργήσει ἕνα ἄθεο κράτος, καὶ ἐξαπέλυσε ἕνα ὄργιο ὁλόκληρο κατὰ τῆς Θρησκείας. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γνωστό. Ὁ ἴδιος ὁ πρωταγωνιστὴς αὐτοῦ τοῦ αἱματηροῦ ὀργίου, ὁ Ροβεσπιέρος, ἀναγκάσθηκε νὰ ὁμολογήση ὅτι «ὁ Γαλλικὸς λαὸς πιστεύει στὸ Θεὸ καὶ στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς».

Ὁ ἄθεος ἐκμηδενίζει τὰ πάντα καὶ τὰ περιορίζει στὰ πλαίσια τῆς ὁρατῆς φύσεως. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ὅμως δὲν εἶναι τόσο ὀλιγαρκής. Τὸ ὑπέροχο θαῦμα τῆς φύσεως ποὺ ἀντικρύζει ὁλόγυρά της, τὴν πλημμυρίζει ἐρωτηματικά. Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ βλέπω; Ποιὸν σκοπὸ ἐξυπηρετοῦν; Ἀπὸ ποῦ προέρχονται;

— Ὅλα αὐτὰ εἶναι προϊόντα τῆς ἐξελίξεως. Ἀκούω κάποιον νὰ ψιθυρίζη. Ἔστω λοιπόν. Κι' αὐτὴν τὴν ἐξέλιξη ποιὸς τὴν καθώρισε; Ποιὸς τὴν κατευθύνει;

Αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα ἀπησχόλησαν τὸν ἄνθρωπο ὅλων τῶν αἰώνων. Καὶ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ σοβαρὰ ἀνθρώπινα πνεύματα ἔδωσαν πάντα τὴν ἴδια ἀπάντηση: Ὁ Θ ε ό ς.

Ναὶ παιδί μου! Ὁ αἰώνιος Θεός, ὁ Παντοδύναμος καὶ Πάνσοφος εἶναι ὁ Δημιουργὸς τοῦ Σύμ-

παντος ὁλοκλήρου. Αὐτὸς κατευθύνει καὶ καθοδηγεῖ τὴ ζωή, στὴν προκαθωρισμένη ἀπὸ τὸν Ἴδιο ἐξέλιξή της.

Ὁ ἄνθρωπος ζῇ πιὸ κοντὰ στὸ Θεὸ σὲ δυὸ περιόδους τῆς ζωῆς του: Τὴν παιδικὴ καὶ τὴν γεροντική. Στὴν ἀνατολή του καὶ στὴ δύση του.

Ἡ νεανικὴ ἡλικία ποὺ εἶναι ἀνάμεσα στὰ δυὸ αὐτὰ σημεῖα, εἶναι ἡ πιὸ κρίσημη καὶ ἐπικίνδυνη περίοδος. Κατὰ τὴ διάρκειά της σημειώνονται τὰ περισσότερα ἠθικὰ ναυάγια· ἡ ὑπερηφάνεια ἐξασθενίζει τὴν πίστη, τὴν κάνει ἄτονη καὶ ἀτροφική, πολλὲς δὲ φορὲς τὴν καταστρέφει τελείως.

Καὶ εἶναι βέβαια ἀλήθεια, ὅτι ἡ ζωὴ μὲ τὶς σοβαρὲς εὐθύνες της, ἐπαναφέρει πολλοὺς στὸ λιμάνι τῆς γαλήνης ποὺ λέγεται πίστις. Ἐσὺ ὅμως, παιδί μου, μὴν περιμένεις νὰ ἔλθουν οἱ συμφορὲς γιὰ νὰ ἀνοίξης τὰ μάτια σου. Λύγισε τὰ γόνατά σου μπροστὰ στὸ στοργικὸ οὐράνιο Πατέρα καὶ στήριξε τὸ ἀδύνατο μέτωπό σου μέσα στὸ Παντοδύναμο χέρι Του. Βάσις σταθερὴ καὶ ἀκλόνητη τῆς ζωῆς σου ἂς εἶναι ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Ἔχεις δεῖ τὸν περίφημο πίνακα τοῦ Ραφαήλ, «ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν;» Εἰκονίζει τοὺς δυὸ μεγάλους φιλοσόφους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Πλάτωνα, ποὺ ἔχουν ὁ ἕνας μὲν χαμηλωμένο καὶ σκεπτικὸ τὸ βλέμμα, ὁ ἄλλος δὲ ὑψωμένο στὸν οὐρανό.

Ἐσύ, ἀγαπτό μου παιδί, θέλω νὰ στρέφης τὸ βλέμμα σου παντοῦ. Στὴ γῆ, στὸν Οὐρανό, στὴν ψυχή σου, στὸ Σύμπαν· μ' ἕνα σκοπό: Νὰ βλέπης σ' ὅλα τὰ δημιουργήματα τὸ Παντοδύναμο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ Πλάστης, ὁ Πατέρας, ὁ Ἀρχηγός σου. Χαμήλωσε λοιπὸν μπροστά Του τὸ κεφάλι καὶ πές Του μὲ ταπείνωση:

— Πατέρα μου, σὲ πιστεύω! Πάρε με στὰ χέρια Σου. Σκέπασέ με κάτω ἀπὸ τὴν κραταιά Σου σκέπη. Ἀνήκω μ' ὅλη τὴν καρδιά μου σ' Ἐσένα. Εἶμαι δικό Σου πιστὸ καὶ ἀφωσιωμένο παιδί.

Θὰ γίνη τότε ἡ ζωή σου, παιδί μου, χαρούμενη, ...ινὴ κι' ἀληθινὰ εὐτυχισμένη.

